

Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Omgevingseffectrapport

Omgevingsvisie
Leidschendam-Voorburg 2050

(versie 18 februari 2025,
nummer 4176)

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding	3
1.2 Waarom een Omgevingseffectrapport?	4
1.3 Doel van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau	4
1.4 Opzet en aanpak Omgevingseffectrapport	4
1.5 Procedure NRD en OER	5
1.6 Leeswijzer	5
2 Beleidskader	6
2.1 Voorontwerp Nota Ruimte	7
2.2 Provinciale Omgevingsvisie	8
2.3 Regionaal beleidskader	10
2.3.1 NOVEX-Zuidelijke Randstad	10
2.3.2 Strategische agenda MRDH 2023-2026	11
2.3.3 Handreiking ruimtelijke puzzel Haagse regio (niet vastgesteld)	13
2.3.4 Regionaal waterbeleid	14
2.3.4.1 Hoogheemraadschap van Delfland	14
2.3.4.2 Hoogheemraadschap van Rijnland	15
2.4 RES Rotterdam Den Haag	16
3 Omgevingsvisie en Omgevingseffectrapport	17
3.1 Wat is een Omgevingsvisie?	18
3.2 Opgaven en ambities Omgevingsvisie	18
3.3 Koersnotitie	19
3.3.1 Hoofdlijnen van de Koersnotitie	19
3.3.1.1 Kwaliteiten	19
3.3.1.2 Ontwikkelingen	19
3.3.1.3.5 toekomstperspectieven	20
3.3.1.4 De koers en keuzen voor Leidschendam en Voorburg	22
3.3.1.5 De koers en keuzen voor Stompwijk	24
3.3.1.6 De koers en keuzen voor ons buitengebied	24
4 Te verkennen alternatieven	24
4.1 Wonen	25
4.2 Werken en voorzieningen	25
4.3 Mobiliteit	26
4.4 Energie	27
4.5 Natuur, landschap en agrarische sector	27
4.6 Recreatie en toerisme	28
4.7 Variabelen	28
5 Reikwijdte, detailniveau, onderzoek en monitoring	28
5.1 Beoordelingskader: thema's, aspecten en indicatoren	29
5.2 Wijze van onderzoek en detailniveau	30
5.2.1 Beoordeling huidige staat en referentiesituatie	31
5.2.2 Beoordeling alternatieven	31
5.2.3 Doelbereik	31
5.3 Detailniveau van het onderzoek	32
5.4 Plan en studiegebied	32
5.5 Monitoring	33
6 Fasering	33
7 Procedure	34
7.1 Start via de Notitie Reikwijdte en Detailniveau	35
7.2 Uitvoering onderzoek	35
7.3 Besluitvorming Omgevingsvisie en OER	35

Samenvatting

Een planMER is volgens de Omgevingswet verplicht voor plannen/besluiten die kaderstellend zijn voor mer-plichtige activiteiten. Met MER wordt het product/rapport bedoeld, mer staat voor de procedure die daarbij gevolgd moet worden. Voor Leidschendam-Voorburg zijn de ambities op het gebied van woningbouw en werkgelegenheid aanleiding voor een mer-plicht. Ook als er sprake is van mogelijk schade voor gevoelige natuur (Natura2000 gebieden) kan er sprake zijn van een mer-plicht (passende beoordeling). Los van de verplichting helpt het onafhankelijk onderzoek, de kritische blik van de commissie voor de mer en het onderzoeken van alternatieven bij een goede onderbouwing van de keuzes in de Omgevingsvisie.

In de startnotitie (NRD Notitie Reikwijdte en Detailniveau) beschrijven we:

- De context voor de Omgevingsvisie van Leidschendam-Voorburg. Wat is op hoofdlijnen het beleid van rijk, provincie en regio waar we in Leidschendam-Voorburg rekening mee houden.
- Ook beschrijven we op hoofdlijnen het gemeentelijk beleid, dat richting geeft aan de Omgevingsvisie. Voor Leidschendam-Voorburg is dat vastgelegd in de Koersnotitie omgevingsvisie 2050 (hierna Koersnotitie). We zullen de belangrijkste keuzes toelichten en motiveren. Over woningbouw, werkgelegenheid, mobiliteit, duurzame energie en andere onderwerpen zijn in de Koersnotitie al belangrijke richting gevende uitspraken gedaan. We motiveren waarom we deze keuzes op

hoofdlijnen al in de Koersnotitie hebben gemaakt.

- Welke alternatieven we willen onderzoeken? Wat zijn de belangrijkste keuzes die we in de Omgevingsvisie willen maken en welke bandbreedte is daarbij interessant en belangrijk om te onderzoeken. We denken dat de keuze op het gebied van woningbouw, werkgelegenheid en mobiliteit het meest relevant zijn voor het onderzoek naar de omgevingseffecten. In deze NRD beschrijven we de beoogde alternatieven procesmatig en op hoofdlijnen. In de aanloop naar het OER werken we deze verder uit.
- Ook beschrijven we in de NRD welke omgevingseffecten we willen onderzoeken. In het kader van de Omgevingswet wordt vaak gesproken over een Omgevingseffectrapport (OER), omdat breder dan voorheen, gekeken wordt naar de omgevingseffecten, waarbij bijvoorbeeld ook gezondheid en leefbaarheid een belangrijke rol spelen.

Het college van B&W is verantwoordelijk voor het opstellen van de Omgevingsvisie en een goed onderzoek naar de omgevingseffecten. De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het vaststellen van de Omgevingsvisie. Daarbij beoordeelt de gemeenteraad ook of de omgevingseffecten voldoende zijn onderzocht. De inspraakreacties op het OER (zienswijzen) en het advies van de commissie voor de mer zijn input voor de raad in het besluitvormingstraject.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. Dat betekent dat gemeenten op 1 januari 2027 moeten beschikken over een omgevingsvisie, die voldoet aan de eisen van de Omgevingswet. Een omgevingsvisie is een integrale visie met strategische keuzes voor de lange termijn voor de fysieke leefomgeving. Ook los van de wettelijke verplichting is het voor de gemeente Leidschendam-Voorburg belangrijk om regelmatig na te denken over onze toekomst. Leidschendam-Voorburg is een fraaie woongemeente met een groene, gezonde leefomgeving, een rijke historie, een goede bereikbaarheid en met een hoog voorzieningenniveau en dat willen we graag zo houden. Maar dat gaat niet vanzelf. Volgens de Omgevingswet is het verplicht om de effecten van de strategische keuzes te onderzoeken voorafgaand aan de vaststelling van het beleid.

Ook in onze gemeente staat de woningmarkt onder druk, we kunnen niet iedereen een geschikte woning bieden, de arbeidsmarkt verandert en stelt andere eisen aan de beschikbare werkplekken, door de groeiende mobiliteit staat onze goede bereikbaarheid en de kwaliteit van de leefomgeving onder druk. De regio Den Haag is bovendien volop in ontwikkeling en ook provinciale en landelijke ontwikkelingen hebben hun invloed op Leidschendam-Voorburg.

In de Koersnotitie Leidschendam-Voorburg 2050 (hierna Koersnotitie) hebben we de kwaliteiten van onze gemeente, de ontwikkelingen en onze ambities op hoofdlijnen uitgewerkt. We willen graag die aantrekkelijke groene woongemeente blijven, met voldoende werkgelegenheid en goede voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn, kunst en cultuur, onderwijs en sport. We hebben onze ambities vertaald in 5 perspectieven voor onze leefomgeving:

1. Een hoogwaardig verblijfsklimaat
2. Goed verbonden
3. Een plek van en voor iedereen
4. Economisch vitaal, passend bij een woongemeente
5. Duurzaam toekomstbestendig

In de Omgevingsvisie Leidschendam-Voorburg 2050 zullen we onze ambities concreter uitwerken. Thematisch en gebiedsgericht voor onze wijken in Leidschendam en Voorburg en voor Stompwijk en ons fraaie buitengebied. Europese en nationale wetgeving schrijven voor dat voor activiteiten met potentieel significante milieu-effecten deze ook concreet in beeld te brengen.

De Omgevingswet vraagt van ons om daarbij de effecten van onze ambities op de leefomgeving te onderzoeken in de vorm van een milieu-effectrapport (MER) en de daarbij horende mer-procedure. Wij kiezen als gemeente Leidschendam-Voorburg voor het opstellen van een OER (omgevings-effectrapport) om breder dan in een MER de effecten op de leefomgeving te onderzoeken (b.v. leefbaarheid, gezondheid en sociaal/maatschappelijke aspecten).

We doen dit effectonderzoek ook omdat we ervan overtuigd zijn dat het bijdraagt aan betere keuzes en een betere Omgevingsvisie. De betrokkenheid van de onafhankelijke commissie voor de mer draagt bij aan de zorgvuldigheid van het onderzoek, een heldere onderbouwing van de keuzes en meer draagvlak.

1.2 Waarom een Omgevingseffectrapport?

We hebben het hiervoor al even aangestipt. OER staat voor Omgevingseffectrapport. We onderzoeken de effecten van de belangrijkste keuzes die we maken in de Omgevingsvisie. De ontwikkelingen in Leidschendam-Voorburg zullen effecten hebben op de leefomgeving. De Omgevingsvisie stelt kaders aan de toekomstige ontwikkeling van de gemeente. Europese en nationale wetgeving schrijven voor dat voor activiteiten met (mogelijk) aanzienlijke milieu-effecten een mer-procedure wordt doorlopen. De Nederlandse wet moet voldoen aan de Europese mer-richtlijn voor projecten (2014/52/EU, 2011/92/EU) en de Europese SMB-richtlijn (Strategische milieubeoordeling, 2001/42/EG) voor plannen en programma's. De Europese wetgeving is geïmplementeerd in de Omgevingswet. De wettelijke bepalingen zijn te vinden onder afdeling 16.4.1 van de Omgevingswet.

Het type mer-procedure hangt af van de aard, omvang van de activiteit en het type besluit. Voor kaderstellende plannen, zoals een Omgevingsvisie, met mogelijke effecten op de leefomgeving is het verplicht deze effecten te onderzoeken in een zogeheten milieueffectrapport (planMER). Vanwege de bredere effectrapportage spreken we in deze NRD van een Omgevingseffectrapport (OER).

Zo is in de Koersnotitie de ambitie uitgesproken om 6.000 woningen te realiseren in de periode van 2024 tot 2050. En we willen 2.000 extra arbeidsplaatsen creëren in de periode van 2024 tot 2030 om ze daarna gelijke tred te laten houden met het voorzieningenniveau en het inwonersaantal. Wat zijn daarvan de mogelijke effecten, zijn er andere keuzes (alternatieven) mogelijk of kunnen we de effecten beperken met bepaalde maatregelen. Wat betekenen de uitbreiding van het aantal woningen en arbeidsplaatsen bijvoorbeeld voor het verkeer, de luchtkwaliteit, geluid, onze gezondheid, veiligheid en de ruimte voor groen? Dat is wat we onderzoeken in een Omgevingseffectrapport.

1.3 Doel van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Deze Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) heeft twee doelen. Als eerste dient het als aankondiging van het op te stellen OER. Daarmee vormt het de eerste stap in de o.e.r.-procedure. Als tweede doel heeft de NRD het informeren en raadplegen van adviseurs en betrokkenen over de beoogde ontwikkelingen, de alternatieven en het aantal thema's wat onderzocht wordt (de reikwijdte) en de beoordelingsmethode en diepgang (detailniveau) van het OER. Daarmee maakt de NRD duidelijk wat de onderzoeksagenda en -aanpak is voor de oer-procedure.

1.4 Opzet en aanpak Omgevingseffectrapport

Het OER bevat een beschrijving en beoordeling van de omgevingseffecten. Daarbij gaat het OER in op reële alternatieven voor de beoogde ontwikkelingen die vanuit het oogpunt van milieu- en sociale effecten onderscheidend zijn, ter onderbouwing van de in de omgevingsvisie te maken keuzes.

Het doel van het OER is om de effecten van gemaakte en te maken keuzes in beeld te brengen zodat milieu- en sociale belangen voldoende meewegen in de besluitvorming. Dit

draagt bij aan transparante besluitvorming. Hiermee wordt aangesloten bij de bredere kijk van de Omgevingswet op de fysieke leefomgeving. Het gaat dus niet alleen om geluid, luchtkwaliteit, water, maar ook bijvoorbeeld om gezondheid, leefbaarheid (voorzieningen), klimaat en grondstoffengebruik. In het OER wordt dus het verband gelegd tussen de keuzes voor het fysieke domein in de omgevingsvisie en omgevingseffecten die daarmee gepaard gaan. Het OER en de Omgevingsvisie worden in interactie met elkaar uitgewerkt. Op basis van een eerste concept van de Omgevingsvisie worden de effecten in beeld gebracht. Daarna wordt de Omgevingsvisie waar nodig aangescherpt en aangepast en worden de omgevingseffecten in het OER definitief in beeld gebracht.

In het OER wordt ook voorgesorteerd op de monitoring en evaluatie van de ambities in de Omgevingsvisie. Door via monitoring en evaluatie op regelmatige basis in beeld te brengen hoe de gemeente zich ontwikkelt, weet Leidschendam-Voorburg of de gemeente op koers ligt voor het behalen van haar ambities en kan de gemeente tijdig bijsturen als dat nodig blijkt.

Na de publicatie van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) kan iedereen via een zienswijze reageren op de NRD. Het college van B&W zal deze zienswijzen en de uitgebracht adviezen betrekken bij de aanvulling of aanpassing van de NRD.

1.5 Procedure NRD en OER

Het college van B&W bereidt de Omgevingsvisie en het OER voor en is dus volgens de wet de initiatiefnemer. Na instemming van het college van B&W wordt de Ontwerp-Omgevingsvisie samen met het OER ter visie gelegd. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen dan een reactie geven in de vorm van een zienswijze. Ook worden de wettelijke adviseurs – waaronder de commissie voor de mer – gevraagd advies uit te brengen.

De commissie voor de mer is een onafhankelijke commissie van deskundigen. De commissie wordt samengesteld specifiek voor het OER en de Omgevingsvisie Leidschendam-Voorburg. De gemeenteraad stelt de Omgevingsvisie vast en beoordeelt daarbij ook of de effecten in het OER voldoende zijn onderzocht. Kortom de gemeenteraad is volgens de wet het bevoegd gezag. De gemeenteraad maakt daarbij gebruik van de zienswijzen die zijn ingediend en de adviezen, met name het advies van de commissie voor de mer.

1.6 Leeswijzer

Na deze inleiding beschrijven we in hoofdstuk 2 de beleidsmatige ontwikkelingen van het rijk, de provincie en de Haagse regio. In hoofdstuk 3 beschrijven we uitgebreider wat een omgevingsvisie is, waarom we een OER maken en welke ambities we al hebben beschreven in de Koersnotitie. In hoofdstuk 4 beschrijven we de verschillende alternatieven voor de keuzes die we willen maken in de Omgevingsvisie. In hoofdstuk 5 beschrijven we precies hoe we het onderzoek naar de omgevingseffecten willen aanpakken. In hoofdstuk 6 beschrijven we de fasering en planning. Tot slot beschrijven we in hoofdstuk 7 de formele procedure die van toepassing is op deze NRD, de Omgevingsvisie en het OER.

2 Beleidskader

De ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving in Leidschendam-Voorburg hebben uiteraard een relatie met de ontwikkelingen in onze omgeving. Die ontwikkelingen worden in belangrijke mate bepaald door het beleid dat Rijk, provincie en regio formuleren voor de fysieke leefomgeving. In dit hoofdstuk geven we een kortschets van de belangrijkste beleidskaders.

2.1 Voorontwerp Nota Ruimte

Voor de nationale beleidskaders is uitgegaan van de Voorontwerp Nota Ruimte die het kabinet in juni 2024 heeft gepubliceerd. Sindsdien is een nieuw kabinet aangetreden en is het aannemelijk dat er bij de vaststelling wijzigingen zullen worden doorgevoerd. Met de Voorontwerp Nota Ruimte wil het Rijk recht doen aan alle regio's en de onderscheidende kracht van alle delen van Nederland benutten. Op die manier levert heel Nederland een bijdrage aan de ruimtelijke opgaven en veranderingen waar Nederland voor staat. Dat vereist het zoeken naar nieuwe oplossingen en een rechtvaardige verdeling van de schaarse ruimte en van lusten en lasten. Daarbij hanteert het Rijk drie leidende principes:

1. "Recht doen aan volgende generaties: niet afwentelen: Goed voorouderschap is belangrijk. We schuiven problemen niet af naar elders of naar toekomstige generaties en we streven naar een eerlijke verdeling van de lusten en lasten.
2. Recht doen aan schaarste: meervoudig ruimtegebruik: Ruimte is schaars en waardevol. Daarom zoeken we waar het kan naar mogelijkheden voor slimme functiecombinaties en naar efficiënt ruimtegebruik met behoud van ruimtelijke kwaliteit.
3. Recht doen aan eigenheid: gebiedskenmerken centraal: We beschermen en benutten wat er is en ontwikkelen nieuwe, onderscheidende ruimtelijke kwaliteit. We werken aan lokaal passende oplossingen."

De Nota Ruimte heeft als uiteindelijk doel het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. In heel Nederland streeft het Rijk naar een **goede kwaliteit van leven**. Bij het verdelen van de schaarse ruimte en het zoeken naar nieuwe oplossingen zorgt het Rijk ervoor dat ruimtelijke kwaliteit wordt behouden en waar mogelijk versterkt. Bij het maken van ruimtelijke analyses en keuzes is het rijk zich

ervan bewust van hoe de drie lagen van het water- en bodemsysteem, de infrastructuurnetwerken en het ruimtegebruik bovengronds op elkaar inwerken. De lagenbenadering helpt richting 2050 toekomstbestendige keuzes te maken. De schaarste aan ruimte en het feit dat oplossingen steeds meer vragen om slimme combinaties, dwingen om dwarsverbanden te leggen tussen doelen.

De basis van waaruit het rijk de drie bewegingen richting 2050 maakt, zijn nationale keuzes voor water en bodem en het hoofdwatersysteem, kortom water en bodem sturend. Het huidige kabinet heeft dit aangepast naar 'rekening houden met water en bodem'.

De drie geschetste bewegingen zijn:

1. Beweging naar een toekomstbestendig evenwicht tussen landbouw en natuur.
2. Beweging naar een klimaatneutrale en circulaire samenleving.
3. Beweging naar sterke regio's, steden en dorpen in heel Nederland.

In de vier grote steden en hun omliggende metropoolregio's gaat het om het realiseren van meer hoogstedelijke kwaliteit bij wonen, werken, voorzieningen en groen. Hiermee komt het Rijk tegemoet aan de vraag naar vestigingsmilieus voor de grootstedelijke specialistische dienstensector en haar werknemers. Dat kan door verdichting, inbreiding en slimme functiecombinaties, hoofdzakelijk binnen het bestaande bebouwd gebied, waardoor ook bestaande buurten meeprofiteren van dat wat toegevoegd wordt. Dat vraagt extra aandacht voor een veilige en gezonde inrichting van straten en pleinen, met meer ruimte voor lopen, fietsen, ontmoeten, spelen en sporten.

Er is voldoende ruimte nodig voor de opgaven die samenkomen in de clusters en de ontwikkeling van de mainports, ook in gebieden met een hoge verstedelijkingsdruk, waaronder de omgeving van Rotterdam-Den Haag Airport. Er zijn keuzes nodig voor een selectieve groei, zoning en buffering, zodat er zoveel mogelijk ruimte is voor woningbouw en de impact op de leefomgeving zo laag mogelijk is. En er zijn keuzes nodig over nieuwe woningbouwlocaties die hier rekening mee houden. Relevant voor Leidschendam-Voorburg is de grootschalige NOVEX-woningbouwlocatie Den Haag CID Binckhorst.

2.2 Provinciale Omgevingsvisie

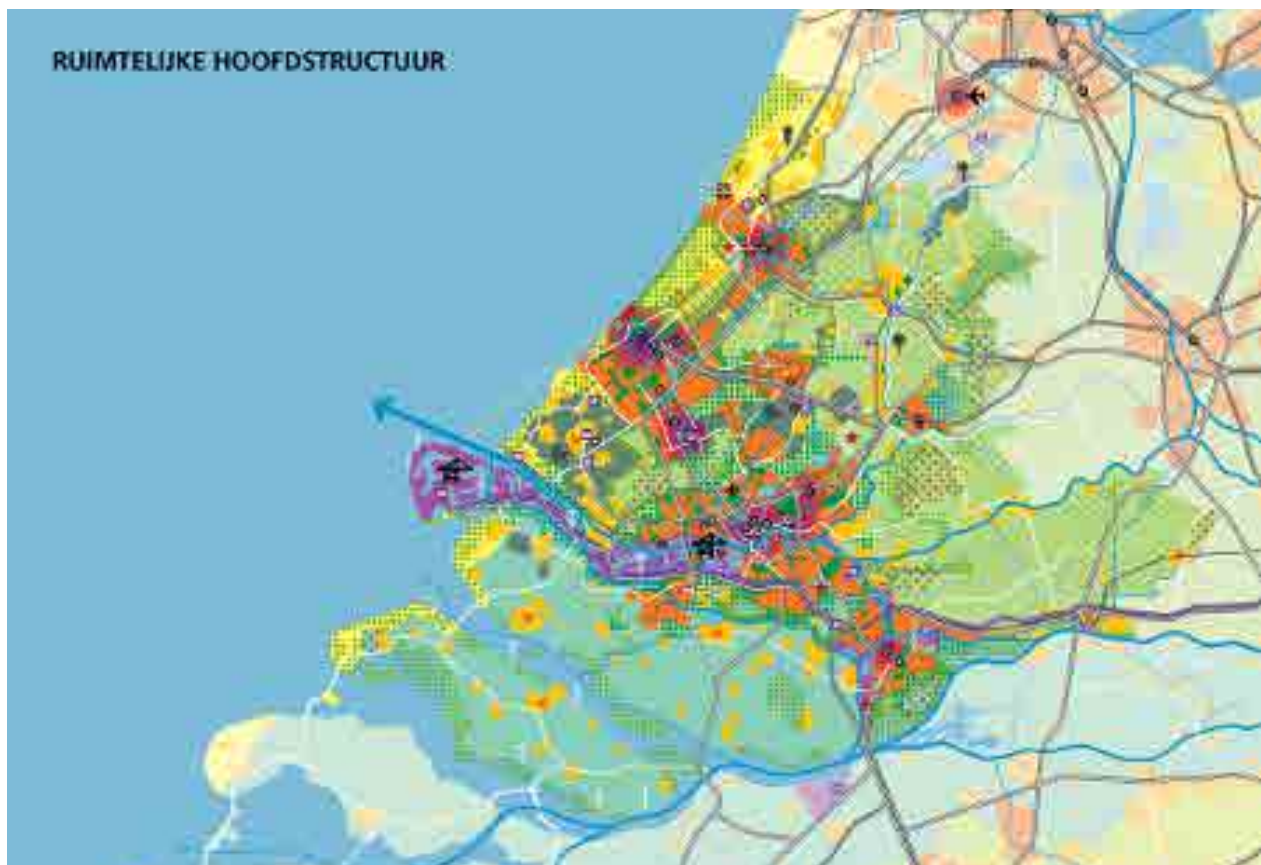
De ruimtelijke hoofdstructuur in de Omgevingsvisie (2024) toont de essentie en de samenhang van verschillende ruimtelijke keuzes uit de Omgevingsvisie. Het integrale kaartbeeld van de ruimtelijke hoofdstructuur is opgebouwd uit de volgende kaartbeelden:

- Het dagelijks stedelijk systeem, dat bestaat uit de stedelijke agglomeratie en de daarmee via Hoogfrequent Openbaar Vervoer (HOV) verbonden regiokernen.
- De hoogstedelijke zone tussen Leiden en Dordrecht.
- Het logistiek-industriële systeem van mainport, greenports langs vaarwegen en zware infrastructuur.
- De samenhang van grote landschappelijke eenheden met de stedelijke agglomeratie.
- De groene ruimte en de groenblauwe structuur.
- Het bodem- en watersysteem.
- Energie.

Kaartbeeld Provinciale Omgevingsvisie. Beeld van de ruimtelijke hoofdstructuur met de beoogde ontwikkelingen onder andere op het gebied van wonen, werken, mobiliteit en landelijke gebied.

De provincie Zuid-Holland heeft de ruimtelijke hoofdstructuur uitgewerkt in 7 ambities, dat zijn:

1. Samen werken aan Zuid-Holland. De provincie investeert in het behoud en de verbetering van de kwaliteit van het openbaar bestuur en de democratie.
2. Bereikbaar Zuid-Holland. De provincie zet in op lopen, fietsen, openbaar vervoer én de auto.
3. Schone energie voor iedereen. Wij dragen bij aan de nationale doelen uit het Klimaatpakket (opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graden Celsius).
4. Een concurrerend Zuid-Holland. Zuid-Holland wil de meest innovatieve regio van Nederland zijn, met kruisbestuiving tussen de verschillende sectoren.
5. Versterken natuur in Zuid-Holland. Het is de ambitie van Zuid-Holland om de biodiversiteit te versterken.
6. Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland. Zuid-Holland wil een aantrekkelijke, duurzame, concurrerende toonaangevende provincie zijn, waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren in een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving.
7. Gezond en veilig Zuid-Holland. Een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving wordt door een groot aantal factoren

bepaald: de milieukwaliteit, veiligheid, bereikbaarheid en beleefbaarheid van natuur, water en landschap, waterkwaliteit, deelname aan sport en recreatie, keuzes bij mobiliteit en economische activiteiten, gezond voedsel en de inrichting van de openbare ruimte.

Specifiek voor Leidschendam-Voorburg worden genoemd:

- De te consolideren centra van de provinciale detailhandelsstructuur, waaronder The Mall of the Netherlands.
- Leidschendam-Voorburg als onderdeel van de Neder-Germaanse Limes (o.a. het kanaal van Corbulo tussen Forum Hadriani en fort Matilo als te beschermen erfgoed (Unesco Werelderfgoed)).
- Het stedelijk landschap van de Haagse Regio, bestaande uit Den Haag, Delft, Delfgauw, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk, Wateringen en Nootdorp.

2.3 Regionaal beleidskader

2.3.1 NOVEX-Zuidelijke Randstad

Op het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving van november 2024 hebben Rijk en regio het Ontwikkelperspectief NOVEX Zuidelijke Randstad onderschreven als basis voor de samenwerking binnen de regio. Afsgesproken is om tot 2040 circa 170.000 woningen te bouwen in 8 gemeenten langs de 'Oude Lijn' (de spoorlijn Leiden-Dordrecht) waarvan 70.000 op een 13-tal toplocaties langs de Oude Lijn en 100.000 woningen op goed bereikbare, binnenstedelijke plekken binnen de acht gemeenten.

De Zuidelijke Randstad bouwt aan een toekomstbestendige, innovatieve en economisch krachtige metropool waar kwaliteit en brede welvaart centraal staan. Hier, in het meest dichtbevolkte gebied van Nederland, zijn de opgaven om onze regio toekomstbestendig te maken groot en de daarvoor beschikbare ruimte schaars. Daarom benut de Zuidelijke Randstad de verstedelijkings-opgave om de kwaliteit van de leefomgeving van de gehele regio te versterken. De regio streeft naar meer gezondheid, geluk en welvaart. Een gezonde leefomgeving voor mens én natuur is randvoorwaardelijk voor het ontwikkelen van de regio en een belangrijke basis voor een toekomstbestendige en floreerende economie. Daarbij gaat de regio bij het maken van ruimtelijke keuzes meer prioriteren op gezondheid, kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving, zonder de kwantitatieve opgave in het gebied uit het oog te verliezen.

Kaartbeeld NOVEX-Zuidelijke Randstad. Beeld van de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van groen & klimaatadaptatie, wonen en voorzieningen, mobiliteit, economie, leren, innoveren en energie.

De Zuidelijk Randstad hanteert voor de toekomst 10 ontwikkelprincipes, te weten:

1. We bouwen voort op bestaande kwaliteiten en creëren nieuwe kwaliteiten.
2. De Oude Lijn verbindt (Leiden, Den Haag, Rotterdam, Dordrecht).
3. We stellen kwaliteit centraal.
4. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen helpen de bestaande stad.
5. We pakken transitieopgaven in samenhang op en maken toekomstbestendige keuzes.
6. We zetten in op nabijheid.
7. Stad en landschap zijn onlosmakelijk verbonden.
8. Water en bodem zijn sturend.
9. We creëren gemengde gebieden, binnen én buiten de stad.
10. De Zuidelijke Randstad sluit niemand uit.

2.3.2 Strategische agenda MRDH 2023-2026

Meer welvaart én welzijn voor de mensen die in de metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) wonen, werken en leven. Dat is ons vertrekpunt. Meer samenwerken, betere fysieke verbindingen realiseren en het economisch vestigingsklimaat versterken. Dan komen er meer kansen voor mensen, betere voorzieningen en wordt het gemiddeld inkomen hoger. In 2016 berekende OESO dat daardoor 1-2% extra groei van welvaart en welzijn mogelijk is. De MRDH wil dat iedereen mee kan doen in de samenleving en kansen bieden voor ál onze inwoners. Het grootste kapitaal van onze regio zijn de mensen die hier wonen, werken en leven.

In de Strategische agenda heeft de MRDH een Koers uitgewerkt in de vorm van vier opgaven:

1. Groei van de regio

De metropoolregio heeft al 2,4 miljoen inwoners en daar komen de komende 20 jaar ongeveer 400.000 inwoners bij. Die willen allemaal prettig wonen, werken en leven. De MRDH faciliteert de groei op een adequate en passende manier en werken daarbij aan een betere bereikbaarheid met robuuste verbindingen en duurzame mobiliteit en het versterken van het economisch vestigingsklimaat.

2. Vernieuwing van de regio

De economie is continu in beweging en ontwikkelt zich razendsnel. Zo maken oude technieken plaats voor nieuwe technologieën. Dit vraagt omscholing van mensen en opleidingen die beter aansluiten op de arbeidsmarkt van de toekomst. Innovaties en investeringen in nieuwe technologieën dragen bij aan de economische ontwikkeling. DE MRDH stimuleert een toekomst-bestendige economie. Nieuwe technologieën en andere motivaties maken duurzamer reisgedrag mogelijk waardoor de mobiliteitstransitie wordt gestimuleerd. Verschuiving naar actieve en/of collectieve mobiliteit is noodzakelijk voor een bereikbare, duurzame en leefbare regio.

3. Kwaliteit van de regio

De groei van de economie, de bevolking en de mobiliteit moet samengaan met meer kwaliteit en leefbaarheid. Ook dat pakken de 21 gemeenten gezamenlijk op. Dat betekent zorgen voor een optimaal functionerend, duurzaam en veilig mobiliteitssysteem, het creëren van goede ruimtelijke condities en de schaarse ruimte beter gebruiken door functiemenging. Met andere woorden, de basis moet op orde zijn.

4. Herstel van de regio

De nasleep van de coronacrisis dwingt ons bij de Metropoolregio scherpe keuzes te maken om kwalitatief OV aan te blijven bieden binnen beperkte financiële mogelijkheden. Het vraagt van bestuurders en gemeenteraden om soms moeilijke keuzes te maken. De magere jaren zijn nog niet voorbij en toch moeten de MRDH zich opmaken voor kwaliteitsverbetering en groei van het openbaar vervoer, want het is de drager van ons mobiliteitssysteem en onze verstedelijkingsstrategie. Die uitdaging pakt de MRDH gezamenlijk en regionaal op, zodat het openbaar vervoer ook in de toekomst bij blijft dragen aan de brede welvaart van de metropoolregio

De Strategische Agenda kent zes opdrachten:

Opdracht 1: Investeren in bereikbaarheid om de inwonersgroei in de regio te faciliteren
De metropoolregio groeit naar bijna drie miljoen inwoners in 2040. Die willen allemaal een baan en prettig van huis naar werk reizen of ergens recreëren. Daarom blijft de regio investeren in de bereikbaarheid om de inwonersgroei in de regio op duurzame wijze te faciliteren.

Opdracht 2: Toekomstbestendige economie stimuleren

We zien dat vraag en aanbod op de arbeidsmarkt vaak niet goed op elkaar aansluiten. Dit vraagt om toekomstbestendige banen. Deze banen hebben een betere aansluiting tussen onderwijs op mbo- en hbo-niveau en de arbeidsmarkt nodig. Ook is inzet op Leven Lang Ontwikkelen (LLO: bij- en omscholing van medewerkers van bedrijven en organisatie) van belang.

Opdracht 3: Actieve en collectieve vormen van mobiliteit stimuleren

We blijven inzetten op actieve en/of collectieve vormen van mobiliteit (lopen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit), omdat deze vormen de bereikbaarheid helpen verbeteren, minder ruimte innemen dan individuele automobiliteit, toegankelijk en betaalbaar zijn, de gezondheid bevorderen en minder emissies uitstoten.

Opdracht 4: Vernieuwen van werklocaties

Het economische en maatschappelijk belang van winkelgebieden, kantorenlocaties en bedrijventerreinen is groot. De MRDH zet extra in op het optimaal en beter benutten van de beschikbare ruimte voor werken, groenblauwe recreatie en wonen. De MRDH helpt gemeenten proactief bij het organiseren en realiseren van voldoende en kwalitatief goede ruimte om te werken en zorgt voor een adequate bereikbaarheid

Opdracht 5: Versterken van het regionale mobiliteitsnetwerk

De 21 gemeenten verbeteren de kwaliteit van het bestaande mobiliteitsnetwerk inclusief de knooppunten van verschillende vervoerssystemen, zodat meer mensen het netwerk gebruiken en hoger waarderen. Zo verbetert de MRDH de bereikbaarheid van de metropoolregio vanuit kwalitatief oogpunt en benut de regio het bestaande netwerk beter. Een robuust, betrouwbaar, veilig en samenhangend netwerk in de metropoolregio is en blijft noodzakelijk.

Opdracht 6: Herstellen van het Openbaar Vervoerssysteem (OV)

Omdat het OV-gebruik door de coronacrisis en de gedragsverandering langdurig is gedaald, hebben de OV-concessiehouders in de metropoolregio een forse herstelopgave. Waar in de besluitvorming tot nu toe nog geen rekening mee gehouden is, zijn de kostenstijgingen waarmee de vervoerbedrijven te maken hebben, vanwege gestegen materiaal-,

energie- en personeelskosten. De MRDH voert een sterke lobby richting het Rijk gezien het belang van het OV. De MRDH verwacht dat de reizigersaantallen in 2025 zijn teruggekeerd op het niveau ‘pré-corona’, en dat er vanaf 2025 een verdere groei van het OV-gebruik plaatsvindt.

2.3.3 Handreiking ruimtelijke puzzel Haagse regio (niet vastgesteld)

De handreiking van de Haagse regio (9 gemeenten en Hoogheemraadschap van Delfland) aan de provincie (en het Rijk) is bedoeld om de juiste gesprekken te openen in het proces van de ruimtelijke puzzel (en de Nota Ruimte in 2024). De regio vraagt daarbij extra aandacht voor specifieke onderwerpen — pro-actief en ongevraagd. Daarnaast werkt de handreiking ook agenderend voor de samenwerkende partijen in de Haagse regio zelf.

Het leggen van de ruimtelijke puzzel voor de Haagse regio is het bepalen van prioriteiten, het willen omzetten van ambities in acties en het willen benutten van innovaties om te kunnen groeien — in balans met de omgeving. Samenwerking tussen overheden is essentieel. Het is moeilijk te voorzien hoe deze ontwikkeling zich op langere termijn voort gaat zetten. Voor dit moment is vooral de vraag: wat is nodig om de Haagse regio leefbaar en aantrekkelijk te houden in de komende 50 tot 100 jaar? Rekening houdend met de draagkracht van de ondergrond, de ruimte die nodig is voor water en een gezond natuurlijk systeem en gebruik makend van nieuwe, duurzame energiesystemen.

De gemeenten en het Hoogheemraadschap zijn het met elkaar eens dat voor een aantrekkelijke regio, ook in de toekomst, meer nodig is. De ruimtelijke dilemma's waar de Haagse regio zowel de uitdagingen als de oplossingen voor ziet, zijn:

1. Voldoende zoetwater voor mens en natuur.
2. Netwerk realiseren voor krachtige en robuuste natuurlijke en waterrijke omgeving.
3. Bestaande wijken klaarmaken voor de toekomst.
4. Duidelijkheid geven over het gebruik van energie.
5. Voldoende scholen, culturele en sportvoorzieningen, winkels en horeca aanbieden.
6. Regionaal ruimte voor werk maken.
7. Verbetering van stations en spoornetwerk en een goede OV- en fietsverbindingen.
8. Versterking van het kustgebied om veilig te kunnen wonen en leven achter de duinen.

9. Glastuinbouwnetwerk behouden met innovatie, goede verbindingen en voldoende ruimte.
10. Ruimte geven aan nieuwe vormen van productie en hergebruik.

2.3.4 Regionaal waterbeleid

2.3.4.1 Hoogheemraadschap van Delfland

Het hoogheemraadschap Delfland heeft het waterbeleid uitgewerkt in een Watervisie. Naast een kaartbeeld is de visie uitgewerkt in een aantal perspectieven. Voor het grootste deel van Voorburg is het perspectief “Stad op zand” van toepassing, voor een deel die van “Stad op slappe ondergrond”.

- Stad op zand (herstructureren): Oude wijken die kampen met paalrot of andere problemen worden geherstructureerd. In plaats van de vele grondgebonden woningen wordt ingezet op energiezuinige hoogbouw en een uitgebreid ondergronds energienetwerk (warmtenet, smart-energy grid, WKO). Nieuwbouw vergroot de samenwerking van de stad. Bufferen van water op daken en in de groene gevels en opslag van regenwater onder de gebouwen om te hergebruiken tijdens droogte. Veel ruimte om openbare ruimte grootschalig klimaatrobuust in te richten. Veel groen/bomen en vijverpartijen tegen het hitte-eiland effect, volop mogelijkheden voor het water om te infiltreren en kansen voor de verbetering van de biodiversiteit. Het verbreden van bestaande of het aanleggen van nieuwe watergangen biedt niet alleen kansen voor betere afvoer bij piekbuien, maar ook de mogelijkheid tot het benutten van Thermische Energie uit Oppervlaktewater (TEO).
- Stad op zand (voortbouwen op bestaande) Bestaande woningen blijven gehandhaafd. Open plekken worden bebouwd om aan het verstedelijkingsvraagstuk te voldoen. De nieuwbouw wordt zo gerealiseerd dat de samenwerking van de stad wordt versterkt (groene daken, gevels en buffers onder de gebouwen). Bestaande woningen worden aangepast om de samenwerking van de stad te vergroten. Woningen worden geïsoleerd en uitgerust met zonnepanelen en/of daken worden vergroend. Water wordt uitsluitend opgevangen op het dak of in de tuin (regenton), tuinen worden opengemaakt voor maximale infiltratie. De openbare ruimte wordt op kleine schaal klimaatbestendig gemaakt i.v.m. verdichting. Waar mogelijk minder verharding en toevoegen van verkoelende elementen zoals watertappunten. Beperkte mogelijkheid voor het benutten van Thermisch

Energie uit Oppervlaktewater (TEO) door beperkte breedte watergangen.

Voor kleine delen van Voorburg is ook het perspectief Stad op slappe ondergrond van toepassing. Het beleid komt in grote lijnen overeen, met uitzondering van de vraagstukken waarvoor de slappe bodem bepalend is, zoals bij wijken die kampen met verzakking of andere problemen worden geherstructureerd.

2.3.4.2 Hoogheemraadschap van Rijnland

Vanuit de kerntaken werkt het Hoogheemraadschap van Rijnland aan een toekomstbestendige & duurzame leefomgeving. De opgaven die volgen uit circulaire economie, energie en biodiversiteit zijn daarbij vanzelfsprekend onderdeel van ons werk. Als waterexpert ziet Hoogheemraadschap van Rijnland mogelijkheden zijn kerntaken te koppelen aan 5 maatschappelijke opgaves:

- Bijdragen aan klimaatbestendige woningbouw;
- Tegengaan van bodemdaling;
- Versterking van de biodiversiteit;
- Energieneutraal werken;
- Nederland circulair in 2050.

Het beleid van het Hoogheemraadschap is uitgewerkt op een interactieve visiekaart met de 4 landschapstypen: veen, steen, zand en zout. Alle vier de landschappen zijn op de gemeente Leidschendam-Voorburg van toepassing.

Het werkgebied van Rijnland heeft vooral betrekking op Leidschendam, Stompwijk en het buitengebied. De belangrijkste ambities van het Hoogheemraadschap laten zich als volgt samenvatten:

- **Waterveiligheid:** Het is de taak van Rijnland het leefgebied, de inwoners en bedrijven te beschermen tegen overstromingen vanuit de zee, de rivieren en het regionale watersysteem. Rijnland volgt daarom de ontwikkelingen op de voet en neemt waar nodig maatregelen. Ook werkt Rijnland nauw samen met de omgeving. Werken aan bescherming van het gebied doet Rijnland zo duurzaam mogelijk. Zo draagt het hoogheemraadschap bij aan een toekomstbestendige leefomgeving.
- **Voldoende water:** Samen met de omgeving zorgt Rijnland voor voldoende zoetwater. Niet te veel, niet te weinig, maar precies genoeg - voor inwoners, bedrijven en de natuur. Rijnland werkt aan het watersysteem en doet dit zo duurzaam mogelijk.
- **Schoon en gezond water:** Rijnland zorgt voor schoon en gezond water voor inwoners, bedrijven en natuur. Voor

schoon water volgt Rijnland de Europese Richtlijn water (KRW) en de Europese Zwemwaterrichtlijn. Rijnland heeft een resultaatverplichting op het uitvoeren van de maatregelen om de KRW-doelen te halen en een inspanningsverplichting om de doelen in het overige water te halen.

Voor chemische doelen volgt Rijnland het Besluit kwaliteitseisen leefomgeving. In het Maatwerkbesluit lozingen AWZI's, staan de voorwaarden voor lozing door onze afvalwaterzuiveringsinstallaties (AWZI's).

- **Waterketen:** Rijnland zuivert afvalwater van huishoudens en bedrijven. Hiermee draagt Rijnland bij aan een goede volksgezondheid, een goede waterkwaliteit en een gezonde leefomgeving. Rijnland zuivert het afvalwater volgens de normen en zo efficiënt mogelijk. En zo duurzaam mogelijk door minder energie en grondstoffen te gebruiken en meer schone energie en grondstoffen terug te winnen uit het afvalwater. Ook gaat Rijnland de emissies terugbrengen en de mogelijkheden voor circulair bouwen onderzoeken.
- **Duurzaam en circulair:** Rijnland zet samen met de omgeving in op duurzaam werken en op het sluitend maken van de kringloop van water, energie en grondstoffen. Rijnland werkt duurzaam en circulair, in 2050 wil het hoogheemraadschap 100% circulair zijn.
- **Klimaatadaptief:** Water meer sturend in de ruimtelijke ordening. Het klimaat verandert. Daarom maakt het hoogheemraadschap 'Rijnland klimaatadaptief' door de inrichting van onze omgeving aan te passen aan de gevolgen van klimaatverandering. Zodat iedereen ook over 50 tot 100 jaar nog goed en veilig kan wonen, werken en recreëren in het werkgebied van Rijnland. De ambitie van het hoogheemraadschap is dat alle gebieden in Rijnland in 2050 klimaatbestendig zijn (ook het doel van het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie).

2.4 RES Rotterdam Den Haag

De gemeente Leidschendam-Voorburg valt binnen de RES Rotterdam Den Haag (MRDH). In de eerste helft van 2025 wordt een planMER uitgevoerd voor de RES. Die is onder andere relevant voor de nadere weging van de mogelijkheid voor collectieve particuliere initiatieven voor windenergie die wordt geboden in de Koersnotitie.

Warmte

Besparen, o.a. door isoleren, is een belangrijke eerste stap. De regio streeft naar een besparing van 20% of meer in de gebouwde omgeving en 30% of meer in de glastuinbouw. De regio wil de beschikbare rest- en aardwarmte benutten in een toekomstbestendige energiemix. Momenteel produceren 12 geothermiebronnen ca. 4,8 PJ. De potentie van aardwarmte in de regio wordt geschat op 23 tot 33 PJ. Ook zijn er legio kansen voor lokale warmtebronnen, zoals aquathermie, zonthermie en warmte-oudeopslag. De gemeenten werken aan de warmtetransitie voor de gebouwde omgeving en maken de Transitievisies Warmte (inmiddels nu Warmteprogramma's). De regio draagt bij aan de ontwikkeling van een gemeentegrens-overschrijdende Regionale Structuur Warmte. Altijd wordt eerst nagegaan hoe de warmtetransitie lokaal wordt vormgegeven en vervolgens wordt, bij inzet op warmtenetten, bekeken of aan de warmtevraag voldaan kan worden met lokale bronnen.

De regio werkt aan een optimale regionale warmtestructuur met de laagste maatschappelijke kosten. De regio kiest voor een mix waarbij hoogwaardige bronnen ingezet worden voor een hoogwaardige vraag en schaarse bronnen selectief inzetten.

Duurzame brandstoffen kunnen worden ingezet in gebouwen die moeilijk en duur te isoleren zijn, en waar warmtenetten niet mogelijk zijn. In de regio wordt alleen ingezet op groengas als andere bronnen veel duurder zijn. Met sleutelprogramma's, deels lopende initiatieven en deels nieuwe verkenningen, gaat de regio als eerste aan de slag. De regio zet ook in op passende wet- en regelgeving en financiële instrumenten om randvoorwaarden te borgen.

Elektriciteit

De regio ziet kansen om 2,8-3,2 TWh duurzame elektriciteit op te wekken. Daarmee draagt de regio 8 á 9 % bij aan de nationale opgave uit het Klimaatakkoord. De regio zet zeer stevig in op zonne-energie op daken en parkeerplaatsen in stedelijk gebied, door 40% van het geschikte dakoppervlak te benutten voor zonne-energie. De regio benut waterbassins in de glastuinbouw voor zonnepanelen en gaat op zoek naar mogelijkheden voor zonne-energie en aanvullend circa 27 extra windmolens, op basis van de draagkracht van het landschap. De regio zoekt locaties bijvoorbeeld langs infrastructurale lijnen. De regio biedt geen ruimte voor opwekking van duurzame elektriciteit in Natura 2000 en Natuurnetwerk Nederland gebieden. De regionale inzet is gebaseerd op de draagkracht van het landschap.

Duurzame brandstoffen

De regio heeft een goede uitgangssituatie voor het produceren en transporteren van duurzame brandstoffen zoals groengas en waterstof en een uitgebreide energie-infrastructuur met een relatief grote capaciteit. Duurzame brandstoffen kunnen breed in het energiesysteem worden ingezet maar zijn nu nog beperkt beschikbaar. De samenwerkende partijen in de regio hebben de ambitie om het gebruik van groengas en waterstof richting 2030 en 2050 flink te verhogen. Vooral waterstof geproduceerd uit duurzame elektriciteit (groene waterstof) moet een grote rol gaan spelen. De regio kiest ervoor om schaarse duurzame brandstoffen zo hoogwaardig mogelijk in te zetten. De RES-regio werkt de komende twee jaar aan het in beeld brengen van het programma van vergunningen, procedures, investeringen en (innovatieve) projecten die de transitie naar duurzame brandstoffen mogelijk moeten maken.

3 Omgevingsvisie en Omgevingseffectrapport

3.1 Wat is een Omgevingsvisie?

We nemen als gemeente, inwoners, ondernemers en organisaties dagelijks beslissingen die van invloed zijn op onze leefomgeving. Al die beslissingen bepalen samen op welke manier Leidschendam-Voorburg zich ontwikkelt. We willen niet dat die ontwikkeling ons overkomt, we willen dit sturen om onze ambities en dromen waar te maken. Daarom is er een omgevingsvisie nodig. Een stip op de horizon als overkoepelend kader voor onze beslissingen over de leefomgeving. De visie biedt een brede blik op de ontwikkeling van de leefomgeving in Leidschendam-Voorburg tot 2050 en de keuzen die de gemeente hierbij maakt. De omgevingsvisie is het overkoepelende beleidskader voor initiatieven voor de leefomgeving en voor de projecten die we als gemeente zelf of in samenwerking met andere partijen uit willen voeren.

Volgens de Omgevingswet bestaat de Omgevingsvisie in ieder geval uit:

- Een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving;
- De hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkelingen, gebruik, beheer, bescherming en behoud van het grondgebied;
- De hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid.

Bijzonder in Leidschendam-Voorburg is dat tegelijkertijd met de Omgevingsvisie wordt gewerkt aan een Gebiedsprogramma voor Stompwijk. Een programma beschrijft de maatregelen om de beleidsdoelen uit de Omgevingsvisie te realiseren. In het Gebiedsprogramma Stompwijk zijn de maatregelen specifiek gericht op behoud en versterking van de leefbaarheid/vitaliteit van het dorp. Gebiedsprogramma en Omgevingsvisie zullen in interactie met elkaar worden opgesteld. De belangrijkste beleidsmatige keuzes zullen via de Omgevingsvisie onderwerp van onderzoek zijn in het kader van het OER. Dan kan het bijvoorbeeld gaan over de verschillende locaties voor toekomstige woningbouw en de hoeveelheid te bouwen woningen en de omvang van de toe te voegen voorzieningen.

3.2 Opgaven en ambities Omgevingsvisie

De afgelopen jaren is in een aantal stappen en via intensieve participatie toegewerkt naar een Koersnotitie, die de gemeenteraad op 8 oktober 2024 heeft vastgesteld.

Het proces is afgetrapt met het "Toekomstbeeld Leidschendam-Voorburg op de kaart (2017). Op basis van gesprekken met inwoners is een eerste schets gegeven van de kwaliteiten (kaartbeeld), actuele ontwikkelingen en toekomstrichting voor de gemeente. Het Toekomstbeeld is een uitnodiging om in samenwerking met inwoners en maatschappelijke organisaties de toekomst van de gemeente verder vorm te geven.

Als volgende stap in het proces is in nauw overleg met inwoners en maatschappelijke organisaties het Kompas voor de leefomgeving (2019) opgesteld. Het kompas bevat een uitgebreidere beschrijving van de kwaliteiten van de gemeente en een aanzet voor de beoogde doelstellingen, agendapunten en hoofdkeuzes.

In 2021 hebben we het beleid geïnventariseerd en ontwikkelingen (kansen/bedreigingen). Ook heeft de gemeenteraad de volgende inhoudelijke bouwstenen vastgesteld: 1) Groene woongemeente, 2) Lokale energiestrategie en Transitievisie warmte, 3) Economie en bedrijvigheid en 4) Mobiliteit en bereikbaarheid. De bouwstenen geven voor de verschillende thema's een uitgebreid overzicht van de huidige situatie, de actuele ontwikkelingen, de opgave en de eerste richting voor het aanpakken van de opgaven.

In het voorjaar van 2024 is de sturingsfilosofie bepaald en in het najaar van 2024 is de Koersnotitie Leidschendam-Voorburg 2050 door de gemeenteraad vastgesteld. Kortgezegd kiest de gemeente voor een sturingsfilosofie gebaseerd op het faciliteren en stimuleren van initiatieven en samenwerking.

3.3 Koersnotitie

3.3.1 Hoofdpijnen van de Koersnotitie

Op basis van de kwaliteiten van onze gemeente en de ontwikkelingen die op ons afkomen hebben we in de Koersnotitie vijf perspectieven uitgewerkt voor de gemeente. Die hebben we op hun beurt weer vertaald in een koers voor de kernen Leidschendam, Stompwijk, Voorburg en voor het buitengebied.

3.3.1.1 Kwaliteiten

We zijn een gemeente met veel groen waarin het aantrekkelijk is om te wonen. De 3 kernen Leidschendam, Stompwijk en Voorburg dragen hier ieder op hun eigen wijze aan bij. De belangrijkste kwaliteiten van onze gemeente als geheel zijn:

- Groen en rijk aan historie
- Rustig stedelijk en hoogwaardig wonen
- Hoog niveau aan voorzieningen (zorg, onderwijs, cultuur, sport, winkels)
- Goede bereikbaarheid van de hele Randstad

3.3.1.2 Ontwikkelingen

Naast de huidige kwaliteiten zijn de maatschappelijke ontwikkelingen van belang voor de toekomst van onze gemeente. We hebben de ontwikkelingen gebundeld in drie clusters, sociaal, ruimtelijke en klimaat.

Onder **sociale ontwikkelingen** hebben we onder andere aandacht besteed aan:

- De veranderende rol van de gemeente. Accent op faciliteren en stimuleren en we verwachten meer regie van bovenaf de komende tijd.
- Demografische ontwikkelingen, groeiende diversiteit, vergrijzing en het dalende aantal bewoners per woning zijn belangrijke ontwikkelingen.
- Positieve gezondheid. Daarbij gaat het niet alleen om het voorkomen van ziekte (preventie) maar ook om de groeiende behoefte aan een betekenisvol leven.
- Ruimte voor ontmoeting. Met een toenemend gevoel van eenzaamheid bij mensen groeit ook de behoefte aan plekken voor ontmoeting.

Bij de **ruimtelijke ontwikkelingen** gaat het vooral om:

- Het woningtekort. Specifiek passende en betaalbare woningen voor senioren, jonge gezinnen, jongeren, urgente groepen en kleine huishoudens.
- Voorzieningen. De voorzieningen staan

steeds meer onder druk terwijl het belangrijk is dat ze meegroeien met de te bouwen woningen en de bevolkingsgroei.

- Arbeidsplaatsen. Deze zijn nodig om de lokale economie duurzaam en vitaal te houden en het autoverkeer te beperken.
- Omgevingskwaliteit (mate waarin ambities worden gerealiseerd). De hoeveelheid en complexiteit van ruimtelijke ontwikkelingen vraagt extra aandacht voor de omgevingskwaliteit.
- Mobiliteit. Er ligt een belangrijke duurzaamheidsopgave en er zijn nieuwe mobiliteitsconcepten in opkomst. De betrouwbaarheid en kwaliteit van het OV staat echter onder druk.

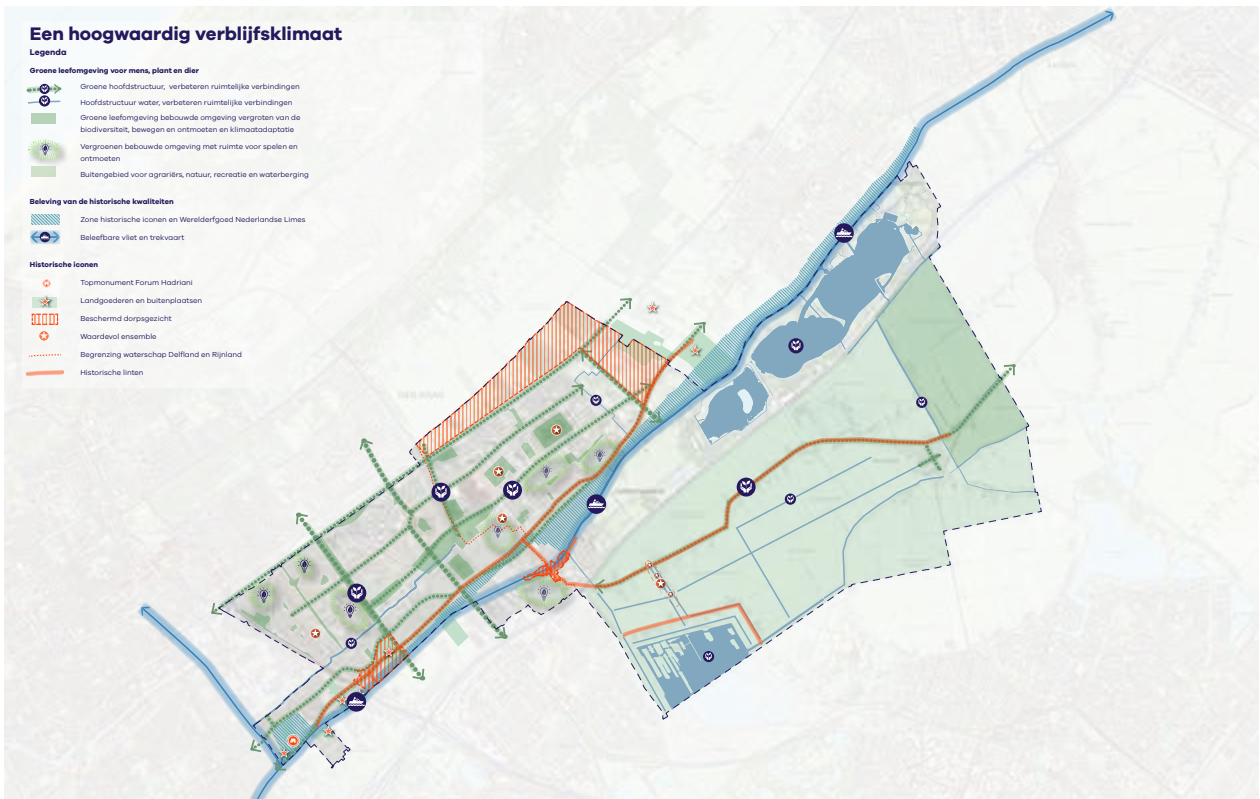
De belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van het **klimaat** zijn:

- Mogelijke toename van wateroverlast en kans op overstromingen.
- Toenemende hittestress, door klimaatverandering en verdere verstedelijking.
- Terugloop van de biodiversiteit door klimaatverandering en menselijke invloeden.
- Droogte en mede daardoor versnelde bodemdaling en slechte waterkwaliteit.
- Energietransitie, verduurzaming en beperking van het energiegebruik.
- De schaarste aan grondstoffen vraagt om een transitie naar een circulaire economie.

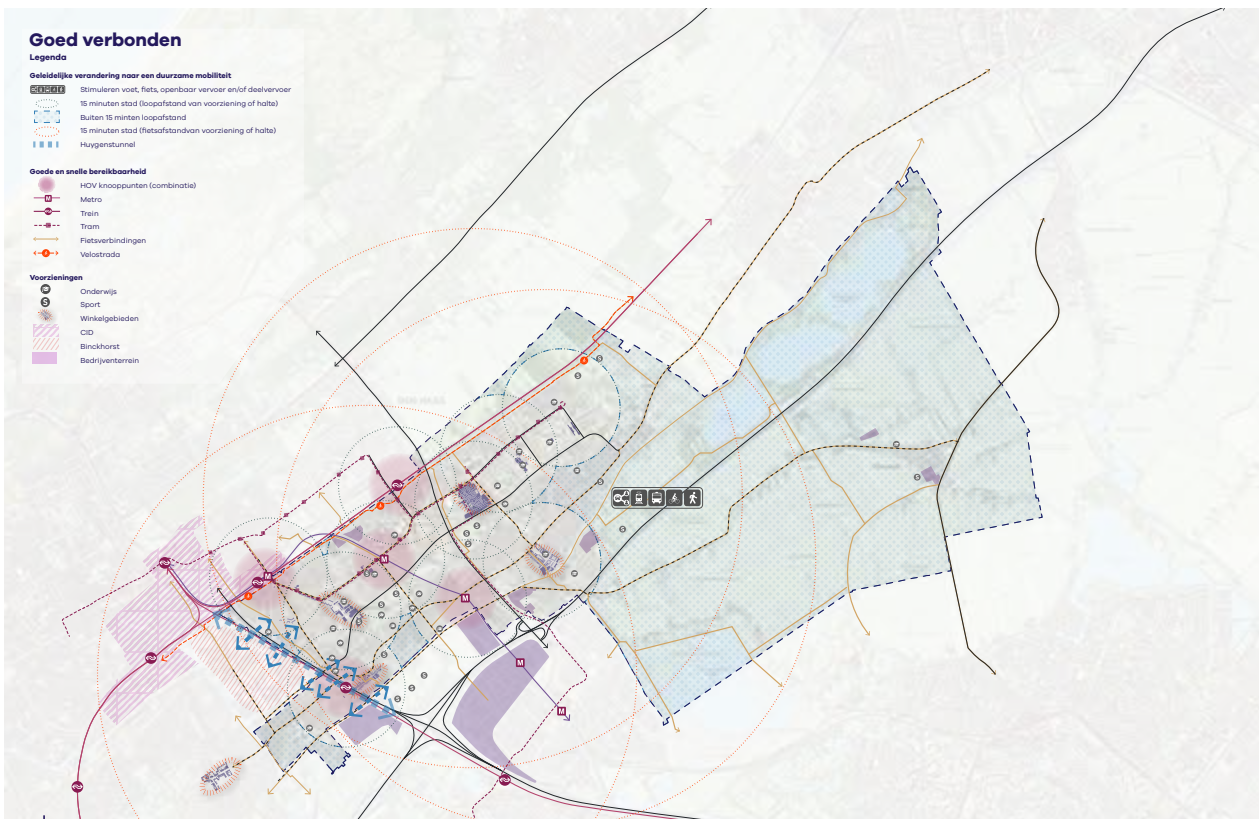
3.3.1.3 5 toekomstperspectieven

Een hoogwaardig verblijfsklimaat

We streven naar een prettige, gezonde en veilige omgeving om in te verblijven. Met de inrichting en het onderhoud van de omgeving zorgen we daarvoor. Het is daarom belangrijk om veel ruimte te behouden voor groen. Zowel voor mens, plant als dier. Dit groen in onze gemeente willen we ook beter inrichten. Daarbij moet er ruimte zijn voor sport en beweging, voor ontmoeting en voor meer natuur. Ook het buitengebied moet onbebouwd, groen en openblijven. Verder willen we de historische gebieden en gebouwen behouden en beter zichtbaar maken. Ook is het belangrijk dat er zo min mogelijk milieuoverlast en vervuiling is. De kwaliteit van het water, de bodem en de lucht zijn daarom belangrijke aandachtspunten. Net als het voorkomen van geluidsoverlast. In het kader van veiligheid geven we bijzondere aandacht aan kwetsbare buurten, locaties en groepen, zoals schoollocaties, woonzorggebouwen, kinderen, ouderen en mensen met een beperking.

Kaartbeeld toekomstperspectief 'Een hoogwaardig verblijfsklimaat' met een beeld van de groene leefomgeving voor mens, plan en dier, de beleving van historische kwaliteiten en de historische iconen.

Kaartbeeld toekomstperspectief 'Goed verbonden' met een beeld van de geleidelijke verandering naar duurzame mobiliteit, goede en snelle bereikbaarheid en voorzieningen.

Goed verbonden

We willen dat onze gemeente goed bereikbaar blijft vanuit de rest van het land. En dat binnen de gemeente de voorzieningen en woonwijken goed bereikbaar blijven. We willen steeds meer aandacht voor fietsers en voetgangers, openbaar vervoer, deelauto's en elektrische auto's en minder voor het gewone autoverkeer. Door slim te kiezen waar we nieuwe gebouwen neerzetten en door de inrichting van onze wegen werken we aan een 15-minuten stad. Dit betekent dat alle belangrijke voorzieningen voor onze inwoners te voet, te fiets, per openbaar vervoer of deelvervoer bereikbaar zijn binnen 15 minuten van huis. Iedereen moet zich ook op een veilige manier door onze gemeente kunnen verplaatsen en het verkeer mag niet voor te veel milieubelasting (geur, geluid, fijnstof) zorgen. Met uitzondering van de hoofdwegen richten we de wegen in het bebouwde gebied daarom in als 30km/u gebieden.

Een plek van en voor iedereen

Met dit thema bedoelen we meerdere dingen. We willen voor al onze inwoners een geschikte en betaalbare woning beschikbaar hebben. Om een woonplek voor iedereen te kunnen bieden bouwen we zo'n 6.000 nieuwe woningen,

vooral voor starters, jongeren, jonge gezinnen, senioren en urgente groepen. Naast nieuwe woningen zorgen we er ook voor dat de bestaande woningen op de juiste manier benut worden of geschikt gemaakt worden, bijvoorbeeld door woningsplitsing en kamerverhuur.

Ook de openbare ruimte zien we als een plek waar iedereen zich thuis moet voelen. We willen dat iedereen op een gelijkwaardige manier welkom is en dezelfde kansen krijgt om mee te doen in onze gemeente. Ongeacht afkomst, geartheid, opleidingsniveau, geslacht, geloofsovertuiging, gezondheid of leeftijd.

Tot slot, onze wijken en buurten vormen een veelal rustige maar levendige omgeving, waarin genoeg te doen is en waarin iedereen gelijke kansen krijgt om zich te ontwikkelen. We vinden het belangrijk dat er genoeg voorzieningen voor iedereen beschikbaar zijn, onder andere voor sport, kunst- en cultuur, zorg en onderwijs. De voorzieningen willen we mee laten groeien met de woon- en zorgopgave en de bevolking, in aansluiting op de behoefte in buurt of wijk.

Kaartbeeld toekomstperspectief 'Een plek voor iedereen' met een beeld van de beoogde nieuwbouw en de bestaande woonwijken.

Kaartbeeld toekomstperspectief 'Economisch vitaal, passend bij een woongemeente' met een beeld van de ruimte voor nieuwe bedrijvigheid, vitale retailgebieden, recreatie en toerisme en een vitaal buitengebied.

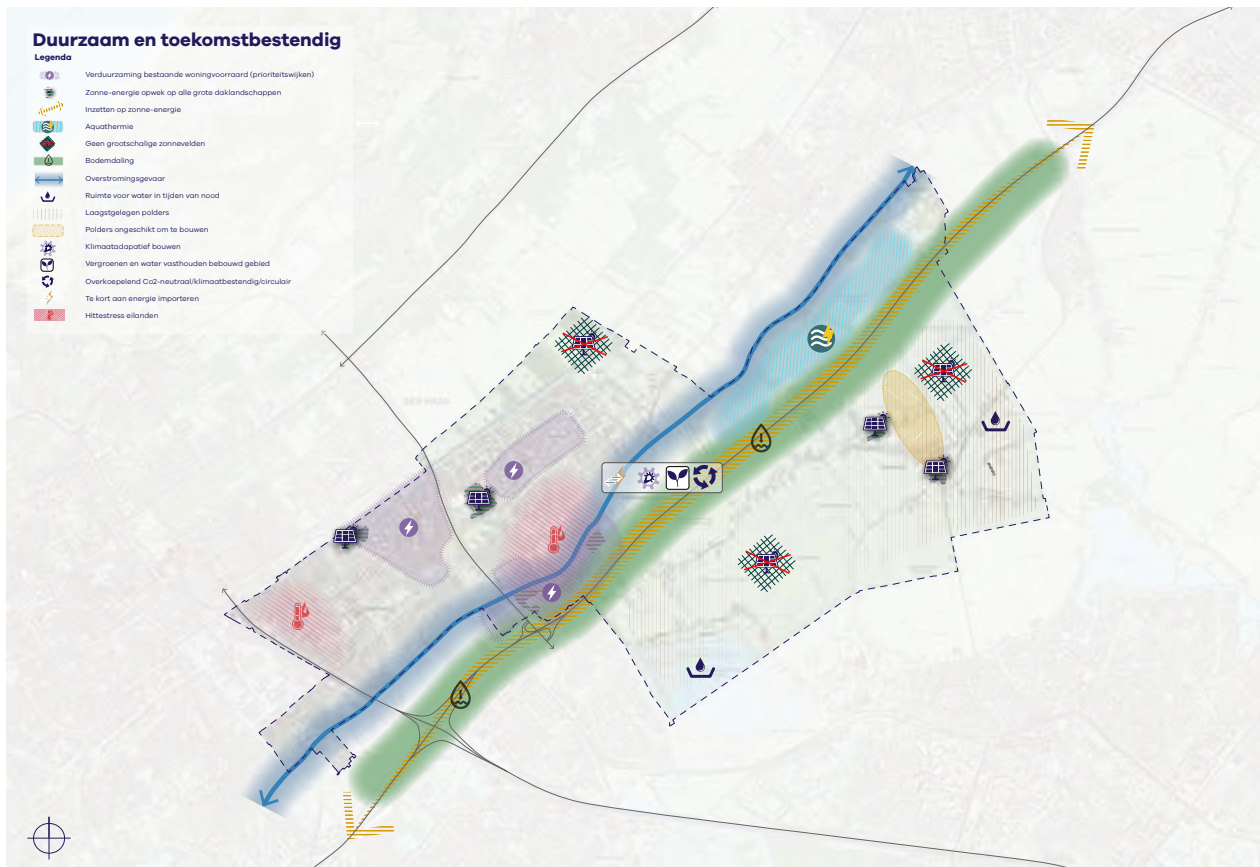
Economisch vitaal, passend bij een woongemeente

Er is ook bedrijvigheid binnen onze gemeente. Dat willen we zo houden. Kantoren, bedrijven, voorzieningen en winkelcentra zijn daarbij belangrijk. We willen nieuwe arbeidsplaatsen realiseren, zo'n 2.000 extra banen tot 2030. Daarna willen we dit mee laten groeien met het inwoneraantal. We bouwen daarbij voort op de bedrijfstakken waarin we nu al sterk zijn: dienstverlening, detailhandel en zorg. Om dit te bereiken zorgen we er bij bouwprojecten voor dat gemeente breed minstens 5% van de ruimte benut wordt voor voorzieningen en bedrijvigheid. In onze woonwijken stimuleren we werkfuncties en voorzieningen. Ook behouden, versterken en verduurzamen we onze zes bestaande bedrijventerreinen. In onze 4 kernwinkelgebieden willen we de levendigheid, aantrekkelijkheid en bereikbaarheid verbeteren. De kleinere winkelgebieden in de woonwijken behouden we, deze zijn belangrijk voor ontmoeting, de samenhang in de buurt en het voorkomen onnodige verplaatsingen (wijkhubs). Op het gebied van recreatie en toerisme willen we ons verder ontwikkelen.

Duurzaam toekomstbestendig

De opwarming van de aarde is een dringend probleem. Hierin willen we onze verantwoordelijkheid nemen. Daarom maken we onze gemeente duurzaam en dragen we bij aan het tegengaan van de opwarming. We zorgen ervoor dat onze omgeving wordt aangepast, zodat het de gevolgen van klimaatverandering kan opvangen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan hittegolven, extreme regenbuien, tegengaan van bodemdaling en droogte. We nemen daarom meerdere stappen.

In 2050 zijn we CO₂-neutraal. Dat betekent dat de hoeveelheid CO₂ die we uitstoten in evenwicht is met de hoeveelheid die er wordt opgenomen. Dit doen we door energie te besparen. Maar minstens zo belangrijk is de overgang naar hernieuwbare energie. Onze wijken laten we stap voor stap deze overgang maken. In 2050 is onze omgeving ook bestand tegen de gevolgen van klimaatverandering. Bij nieuwe bouwlocaties houden we hier vanaf nu rekening mee. Bijvoorbeeld door veel groen toe te passen en maatregelen voor de natuur te treffen. Verder werken we eraan om materialen en grondstoffen zoveel mogelijk opnieuw te gebruiken en waar mogelijk conceptueel te bouwen. Tot slot is het voor een duurzame ontwikkeling belangrijk dat we energie-efficiënt bouwen.

Kaartbeeld toekomstperspectief 'Duurzaam en toekomstbestendig' met een beeld van de ambities op het gebied van duurzame energie, voorkoming van wateroverlast/hittestress en vergroening.

3.3.1.4 De koers en keuzen voor Leidschendam en Voorburg

Ontwikkellocaties

We kiezen ervoor om binnen de bestaande bebouwde omgeving nieuwe woningen te bouwen. Geen uitbreidingswijken meer dus. Dit betekent dat de nieuwe bebouwing soms wel hoger zal worden. In de omgevingsvisie geven we aan welke ontwikkellocaties er komen. In de Bouwsteen groene woongemeente heeft de gemeente al een aantal ontwikkellocaties aangewezen. Vooral bij de knooppunten voor openbaar vervoer zien we mogelijkheden. Voor de ontwikkellocaties maken we spelregels. Daarmee zorgen we ervoor dat er op die locaties veel van de ambities uit de omgevingsvisie worden waargemaakt.

Bestaande omgeving

We zetten in op het mengen van wonen en werken in onze woonwijken. Ook willen we de bestaande bebouwing goed benutten voor woningen. Bijvoorbeeld door splitsen, optoppen,

kamerverhuur en uitbouwen bij bestaande woningen zoveel mogelijk binnen de bestaande regelgeving toe te staan in nauwe verbondenheid met een flexibele koers voor mobiliteit. Voor onze hoofdwegen zijn goed onderhoud en veilige oversteekpunten belangrijk. Verder zetten we in op langzaam verkeer, openbaar vervoer en deelfervoer. We geven extra aandacht aan verkeersveiligheid rond en naar scholen en andere voorzieningen. In de kernwinkelgebieden komen de voorzieningen in een kleiner en autoluwer gebied te liggen. Voor The Mall zetten we vooral in op een goede bereikbaarheid met alle vormen van vervoer.

We behouden onze zes bedrijventerreinen (geen transformatie naar wonen) en bieden bedrijven waar mogelijk de ruimte om te groeien. De daken willen we benutten voor zonnepanelen. De wijken waar nu veel verharding is willen we vergroenen. In de hoofdgroenzones willen we meer ruimte voor natuur maken en meer sport, beweging en ontmoeting stimuleren. Vooral het gebied rond de Vliet willen we aanpakken en hier een Vlietpark van maken.

3.3.15 De koers en keuzen voor Stompwijk

Ontwikkellocaties

In Stompwijk willen we de voorzieningen (m.n. school, huisartsenpost en supermarkt) behouden. Daarvoor zijn waarschijnlijk nieuwe woningen nodig. We zien 3 scenario's voor de locaties waar we die woningen kunnen bouwen: 1) In het dorp, 2) In de oksel van de Westeinderweg, 3) Op de locatie van het sportveld. We gaan hier een onderzoek naar uitvoeren en op basis daarvan een keuze maken.

Bestaande omgeving

We zorgen ervoor dat het dorp haar voorzieningen behoudt en we versterken het groene karakter. Ook in Stompwijk willen we de bestaande bebouwing goed benutten voor woningen. Bijvoorbeeld door ze geschikter te maken voor ouderen of te splitsen in kleinere woningen. We behouden de bedrijventerreinen, bieden de bedrijven waar mogelijk ruimte

om te groeien en willen de daken benutten voor zonnepanelen. De wegen maken we veiliger en we zetten in op openbaar vervoer tussen Stompwijk en Leidschendam en veilige fietsroutes.

3.3.16 De koers en keuzen voor ons buitengebied

We behouden het landschap als onbebouwde, groene tegenhanger van de stad. We willen dat duurzame boerenbedrijven hierin hun rol behouden. Om het landschap open te houden, zien we hier geen ruimte voor zonneparken, maar zetten we in op andere duurzaamheidsmaatregelen. We gaan de verrommeling van de erven tegen. In de Meeslouwerpolder blijven we ruimte bieden aan kassen en overige lichte bedrijvigheid. We versterken onze natuur- en recreatiegebieden Vlietland, Duivenvoordecorridor, Leidschendammerhout en de Nieuwe Driemanspolder.

4 Te verkennen alternatieven

Een verplicht onderdeel van een OER is het onderzoeken van alternatieven. Die worden afgezet tegen de referentiesituatie (autonome ontwikkeling). Het onderzoeken van alternatieven is bedoeld om een (ruime) bandbreedte aan perspectieven/oplossingen te onderzoeken. Op basis daarvan kan dan een optimale oplossing worden uitgewerkt, het zogenaamde Voorkeursalternatief ook wel voorgenomen beleid. Het Voorkeursalternatief wordt dan uitgewerkt in de Omgevingsvisie Leidschendam-Voorburg. De Koersnotitie vormt een belangrijke basis voor dit Voorkeursalternatief en zal als zodanig ook worden onderzocht op de effecten. In onderstaande beschrijven en motiveren we de variabelen voor de te onderzoeken alternatieven. De variabelen voor de alternatieven zijn gekoppeld aan de meest omvattende ambities uit het Koersdocument en de ambities waar we als gemeente de meeste sturingsmogelijkheden hebben.

4.1 Wonen

Voor wonen zijn heldere ambities opgenomen in de Koersnotitie. 2.300 woningen in 2030, 5.000 woningen in 2040 en 6.000 woningen in 2050 (t.o.v. 2022). In de Regionale Woondeal Haaglanden (2023) zijn op basis van een regionale verkenning van de plancapaciteit afspraken gemaakt over de te realiseren aantallen woningen. Daarbij heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg de handtekening gezet voor 2.300 woningen in de periode van 2022 tot 2030.

De aantallen voor 2040 en 2050 moeten nog uitgewerkt worden en zijn in het OER onderwerp van onderzoek. Op dit moment wordt een nadere verkenning uitgevoerd op de aantallen woningen die op de verschillende ontwikkellocaties gerealiseerd kunnen worden. Daarbij moeten we dan ook rekening houden met de ruimte voor de bijbehorende voorzieningen, mobiliteit en energie en drinkwaterinfrastructuur.

Op basis van de landschappelijke kwaliteiten en de grote waardering in inwoners en maatschappelijke organisaties van de kwaliteiten is in de Koersnotitie wel de keuze gemaakt om de groei van het aantal woningen binnenstedelijk te realiseren. Het is niet uitgesloten dat er ruimte is voor meer dan de genoemde 6.000 woningen tot 2050. We zullen een bandbreedte van 4.000 tot 8.000 woningen onderzoeken.

Voor Stompwijk is een uitzondering gemaakt. Op basis van een behoefte onderzoek zal daar nog een keuze gemaakt moeten worden uit, verdichting van het lint, bebouwen van sportvelden of realisatie van een uitleglocatie (oksel Westeindereweg) of een combinatie. Naar verwachting gaat het daarbij om relatief kleinen aantallen.

Aanvullend is het interessant om te variëren met een tweetal verstedelijkingsmodellen. Eén waarbij OV-locaties centraal staan (NS-Voorburg, Den Haag Laan van NOI, Den Haag Mariahoeve en de RandstadRail haltes Voorburg 't Loo en Leidschendam-Voorburg). Een tweede model kan dan meer uitgaan van een evenwichtige spreiding van de aantallen woningen over Leidschendam en Voorburg. Ook de mate van hoog bouwen kan daarbij een interessante variabele zijn.

4.2 Werken en voorzieningen

Qua arbeidsplaatsen is in de Koersnotitie een ambitie genoemd van 2.000 extra arbeidsplaatsen in de periode van 2024 tot 2030. Het streven is voor de periode tot 2050 het aantal banen (en de voorzieningen) te laten meegroeien met de groei van het aantal inwoners. De trend van het aantal arbeidsplaatsen is de laatste decennia negatief, vooral door een afname van de kantorenvorraad (transformatie naar wonen). De afgelopen vijf jaar is sprake van een stijging van het aantal arbeidsplaatsen, vooral in detailhandel, onderwijs en industrie (in totaal +1.000 banen). Bovendien zijn er veel arbeidsplaatsen beschikbaar op relatief korte afstand in de regio.

Ook gaan we onderzoeken wat de verwachtingen zijn enerzijds ten aanzien van het aantal ZZP-ers en anderzijds het aantal mensen dat geheel of gedeeltelijk thuiswerkt. Wat betekent dit voor de mate van vermenging van wonen en werken in de woongebieden en welke voorzieningen horen hierbij?

We behouden en versterken onze werklocaties voor werkgelegenheid die niet in de woonomgeving past en die nodig is voor een circulaire economie. We sturen op kleinschalige kantoren, voorzieningen en bedrijven aan de randen van de kernwinkelgebieden en bij de stations. Overgoo (Fleetpark) en omgeving Den Haag Mariahoeve transformeren we naar dynamisch woon-werkgebied.

We bouwen daarbij voort op de bedrijfstakken waarin we nu al sterk zijn: dienstverlening, detailhandel en zorg. We zullen via de alternatieven variaties in het aantal te realiseren arbeidsplaatsen onderzoeken en de locaties waar die toekomstige arbeidsplaatsen zullen worden ontwikkeld/ontstaan.

We onderzoeken alternatieven in variaties in het aantal te realiseren arbeidsplaatsen op de locaties waar die toekomstige arbeidsplaatsen worden ontwikkeld/ontstaan. Voor de periode tot 2030 werken we met een bandbreedte van 1.000 - 2.000 arbeidsplaatsen. Voor de periode tot 2040 respectievelijk 2050 houden we rekening met een groei van nog eens 1.000 respectievelijk 2.000 arbeidsplaatsen (voor 2024-2050 dus een bandbreedte van 3.000-4.000 arbeidsplaatsen).

Bij de groei in arbeidsplaatsen verkennen we in lijn met de woonopgave twee verstedelijkings-modellen.

1. Concentratie/verdichting van nieuwe werkfuncties rondom OV-locaties;
2. Toevoegen van nieuwe bedrijvigheid door functiemenging wonen-werken in wijken en op gemengde werklocaties en verdichten van (nieuwe) bedrijvigheid op bestaande bedrijventerreinen;

In beide modellen zal er sprake zijn van functiemenging, met uitzondering van de bestaande en door te ontwikkelen bedrijventerreinen.

4.3 Mobiliteit

Qua mobiliteit is in het Koersdocument het accent gelegd op het beter benutten van de bestaande infrastructuur en toepassing van het STOMP-principe (Stappen, Trappen, Openbaar Vervoer, Mobility as a service (deelmobiliteit) en de Particuliere auto). Het streven is een verschuiving van de modalsplit naar meer duurzame vormen van mobiliteit. Dit kan bijdragen aan een betere benutting van de bestaande infrastructuur en vergroting van de leefbaarheid met name in de kernen Leidschendam, Stompwijk en Voorburg. Er is breed draagvlak voor vergroting van de leefbaarheid.

Bij de uitwerking van de alternatieven zullen een bandbreedte – in de mate van sturing op – de verschuiving van de modalsplit worden. Een bescheiden verschuiven gekoppeld aan het bestaande verstedelijkingsmodel en een extreme verschuiving gekoppeld aan het model waarbij een sterk accent wordt gelegd op ontwikkelingen nabij OV-locaties. Belangrijke sturingsmogelijkheden zijn de mate van verbetering van routes voor wandelen

en fietsen (b.v. fietsbrug N14), frequentie en haltedichtheid voor OV, dichtheid van de vervoershubs, parkeervoorzieningen en de rol van de Vlietbrug (Zuidelijke Sluisbrug) voor autoverkeer. We zullen ook een eerste verkenning uitvoeren naar de effecten van de mogelijke ondertunneling op termijn van de A12/spoor (Huygenstunnel).

4.4 Energie

In de Koersnotitie en ons Duurzaamheidsbeleid hebben we vastgelegd dat we in 2050 CO₂-neutraal willen zijn, inclusief een aardgasloze verwarming van de bebouwde omgeving. Onder andere te realiseren door zoveel mogelijk opwek van elektriciteit in onze gemeente, lokale warmtewinning en energie import. Dat heeft een grote impact, en of dat haalbaar is, is een cruciale vraag. De vraag is welke hoeveelheid energie we daadwerkelijk in onze gemeente kunnen opwekken en gebruiken (elektriciteit en warmte) en welke hoeveelheid we van buiten onze gemeente zullen moeten benutten danwel onttrekken.

Bij de realisatie zijn de uitkomsten van de Regionale Energiestrategie (RES) voor de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) relevant. Op dit moment wordt een planMER uitgevoerd voor de zoeklocaties in de RES. Dat moet de potentie aangeven voor de opwek van elektriciteit in en om onze gemeente.

Tevens is de warmteanalyse, die momenteel voor de regio wordt opgesteld van belang voor het beantwoorden van bovenstaande vraag omtrent warmte. Deze onderzoeken zullen bij realisatie gebruikt worden voor nadere specificatie van de bovenstaande doelen.

In de Koersnotitie is de hoofdlijn het stimuleren van energiebesparing en het volledig overschakelen op hernieuwbare energiebronnen (warmte en elektriciteit) en een energie-systeem, waarbij bronnen en gebruik zoveel mogelijk lokaal in balans zijn. Ook wordt ruimte geboden aan de daarvoor benodigde infrastructuur. Het OER moet helder maken in hoeverre de uitbreidingsambities leiden tot extra ruimtevrage voor de energietransitie in de vorm van Traforuimtes en MS-stations (hoog/laag spanning). Qua zonne-energie is vanwege meervoudig ruimtegebruik, landschappelijke kwaliteiten en het draagvlak in de samenleving gekozen voor zon op dak. Zonneweiden worden uitgesloten.

De gemeente staat in de Koersnotitie welwillend tegenover collectieve particuliere initiatieven voor windenergie in het buitengebied. In navolging van de planMER voor de RES is

het van belang hier in het OER aandacht aan te besteden, vanwege de landschappelijke kwaliteiten en ecologische waarde van het poldergebied bij Stompwijk.

Vanwege de hiervoor genoemde ontwikkelingen worden geen alternatieven voor de energie-voorziening onderzocht. Wel zal de beschikbaarheid van energie (en drinkwater) een belangrijk aandachtspunt zijn bij de beoordeling van de alternatieven.

4.5 Natuur, landschap en agrarische sector

Het accent voor natuur en landschap ligt op behoud en bescherming van de bestaande oppervlakte, structuur en kwaliteiten. In de stap van de Koersnotitie naar de Omgevingsvisie onderzoeken we de mogelijkheden om de kwaliteiten van de groene hoofdstructuur inclusief ecologische verbindingzones te versterken, onder andere door in de gemeente zoveel mogelijk natuurinclusief te ontwikkelen, inrichten en beheren en in het buitengebied duurzame landbouw te bevorderen. Met het beëindigen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is er veel onzekerheid over de ambities en de daarvoor beschikbare middelen voor de inrichting van het landelijk gebied. Om die reden zijn geen alternatieven voor natuur en landschap uitgewerkt. Dat geldt ook voor de agrarische sector. We zetten gebruik makend van onze eigen sturingsmogelijkheden in op een verduurzaming van de bedrijven.

4.6 Recreatie en toerisme

In de koersnotitie is de ambitie uitgesproken om recreatie en toerisme verder te ontwikkelen. Speerpunten daarbij zijn de vergroting van de beleefbaarheid van het water en vergroting van de toegankelijkheid van het buitengebied. Dit laatste omdat er enerzijds vanuit de inwoners een groeiende behoefte is aan recreatiemogelijkheden en anderzijds recreatie en toerisme voor de toekomst een aanvullend verdienmodel kan worden voor het buitengebied. In essentie gaat het bij de versterking van recreatie en toerisme vooral om de mogelijkheden voor verbetering van bestaande infrastructuur en uitbreiding van het netwerk van recreatieve routestructuren. De bandbreedte hiervoor lijkt te beperkt om verschillende alternatieven uit te werken.

4.7 Variabelen

Kort samengevat variëren de alternatieven op de volgende variabelen:

- Verstedelijkingsmodel: concentratie rondom OV versus spreiding
- Omvang bouwprogramma: woonprogramma 4.000 - 8.000 woningen en economische programma 3.000 - 4.000 arbeidsplaatsen
- Mobiliteitsconcepten: een bandbreedte van de verschuiving van de modalsplit door toepassing van STOMP

De alternatieven zullen worden getoetst aan de doelstelling CO2 neutraal.

5 Reikwijdte, detailniveau, onderzoek en monitoring

5.1 Beoordelingskader: thema's, aspecten en indicatoren

Belangrijk is om vooraf zo concreet mogelijk aan te geven wat we willen (laten) onderzoeken in het kader. Om welke thema's/onderwerpen gaat het, welke effecten zijn per thema/onderwerp het meest relevant, welke indicatoren horen daarbij en hoe gaan we die onderling wegen (zijn effecten belangrijker

dan andere, bijvoorbeeld omdat er een harde wettelijke norm in beeld komt). Daarbij zijn de volgende vragen relevant:

- Welke aspecten volgen logisch uit de Omgevingsvisie en de Omgevingswet?
- Wat willen we graag weten?
- Welke informatie hebben we/is elders beschikbaar (welke effecten op welke detailniveau kunnen we redelijkerwijs in beeld brengen)?

Beoordelingskader OER Omgevingsvisie Leidschendam-Voorburg.			
Ambitie	Thema	Aspect	Indicatoren
Een hoogwaardig verblijfsklimaat	Gezondheid en leefbaarheid	Luchtkwaliteit	Concentraties fijnstof (Pm10, PM2,5) en NOx
		Geluid	Blootgestelden geluidhinder
		Overige gezondheidsaspecten (geur, licht en trillingen)	Blootgestelden hinder door geur, licht of trillingen
		Hittestress	Stedelijke hitte effect (ruimte voor groen en water)
	Ruimtelijke kwaliteit	Landschap	Landschappelijke en kwaliteit openbare ruimte (ook om te bewegen en ontmoeten)
		Cultureel erfgoed en stedenbouw	Archeologische waarden, cultuur-historie en stedenbouwkundige waarden
	Omgevingsveiligheid	Omgevingsveiligheid	Risicobronnen en kwetsbare objecten
Goed verbonden	Mobiliteit en bereikbaarheid	Bereikbaarheid (15 min stad) en toegankelijkheid gemotoriseerd verkeer	Vervoersbewegingen gemotoriseerd verkeer
		Bereikbaarheid en toegankelijkheid openbaar vervoer	Vervoersbewegingen openbaar vervoer
		Bereikbaarheid en toegankelijkheid langzaam verkeer	Vervoersbewegingen langzaam verkeer

Ambitie	Thema	Aspect	Indicatoren
		Verkeersveiligheid	Onveilige kruising van verkeersstromingen
Een plek van en voor iedereen	Wonen	Woningaanbod	Balans vraag en aanbod en betaalbaarheid
	Voorzieningen	Voorzieningen-aanbod	Balans vraag en aanbod en nabijheid (ook nutsvoorzieningen (energie/water))
	Verbondenheid	Sociale cohesie en sociale veiligheid	Aantrekkelijkheid en toegankelijkheid openbare ruimte
Economisch vitaal, passend bij een woon-gemeente	Economie (en recreatie)	Werkgelegenheid	Ruimtebeslag, balans vraag en aanbod
		Vestigingsklimaat	Behoeften/gewenste bedrijvigheid
Duurzaam toekomstbestendig	Klimaatadaptatie	Wateroverlast	Risico op wateroverlast
		Waterveiligheid	Risico op overstromingen
		Waterkwaliteit	KRW-doelen
	Bodem	Bodemkwaliteit	Aantal/omvang bodem-verontreinigingen
		Bodemdaling (droogte)	Zettingen door droogte
	Natuur	Beschermde natuurgebieden	Natura2000 en NNN
		Soortenbescherming en biodiversiteit	Flora en fauna (beschermde en niet-beschermde)
	Klimaatmitigatie	Emissie broeikasgasen	CO ₂ -uitstoot door mobiliteit, energie en gebouwde omgeving

5.2 Wijze van onderzoek en detailniveau

5.2.1 Beoordeling huidige staat en referentiesituatie

De staat van de huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie) worden beoordeeld aan de hand van de beoordelingschaal uit tabel 5.2.

Tabel 5.2: Beoordeling van huidige staat en referentiesituatie

Beoordeling	Beoordeling huidige staat
Goed	De staat is goed, er zijn geen knelpunten (ambities worden overal gehaald)
Overwegend goed	De staat is overwegend goed, lokaal zijn er wat knelpunten (ambities worden grotendeels gehaald)
Redelijk	De staat is redelijk, verspreid zijn er enkele knelpunten (ambities worden vaak wel, soms niet gehaald)
Matig	De staat is matig, er zijn redelijk wat knelpunten (ambities worden soms gehaald)
Slecht	De staat is slecht, er zijn redelijk veel knelpunten (ambities worden nergens gehaald)

5.2.2 Beoordeling alternatieven

Voor elk van de te beoordelen alternatieven worden op aspectniveau de effecten op de thema's uit het beoordelingskader en beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie op basis van een inschatting van meerdere onafhankelijke deskundigen uit verschillende disciplines (ook wel expert judgement). De omgevingseffecten worden beschreven per indicator wat gezamenlijk leidt tot een beoordeling van een aspect. De beoordeling van de milieueffecten wordt gedaan ten opzichte van de referentiesituatie met behulp van de beoordelingschaal in tabel 5.3.

5.2.3 Doelbereik

Naast de beoordeling van effecten op de thema's uit het beoordelingskader wordt in het OER ook inzichtelijk gemaakt in welke mate de alternatieven en het voorgenomen beleid bij kunnen dragen aan het behalen van de ambities van de gemeente Leidschen-dam-Voorburg. Dit gebeurt aan de hand van de beoordeling zoals toegelicht in tabel 5.4. Het doelbereik van de alternatieven wordt beoordeeld aan de hand van de referentiesituatie (huidige staat en kwaliteit fysieke leefomgeving + autonome ontwikkelingen).

Tabel 5.3: Beoordelingschaal omgevingseffecten

Beoordeling	Beoordeling huidige staat
Score	Toelichting
+	Kans op een positief effect: verbetering ten opzichte van de referentiesituatie
0	Neutraal: geen of nauwelijks verandering ten opzichte van de referentiesituatie
-	Risico op een negatief effect: verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie

Tabel 5.4: Toetsing doelbereik

Beoordeling	Beoordeling huidige staat
Beoordeling	Toelichting
Hoge potentie	Hoge potentie voor behalen doel
Beperkte potentie	Beperkte potentie voor behalen doel
Geen potentie	Geen potentie voor behalen doel

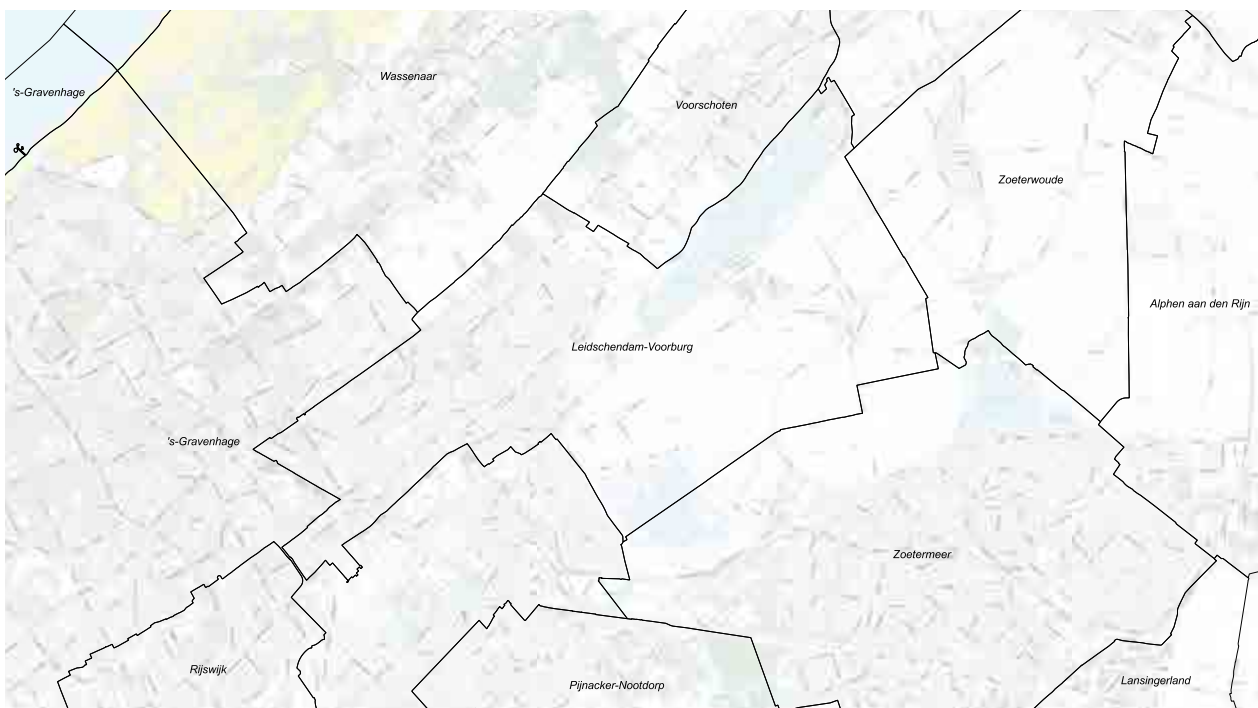
5.3 Detailniveau van het onderzoek

Het OER voor de nieuwe omgevingsvisie sluit aan bij het abstractieniveau van de beleids-opties (alternatieven) die worden voorgesteld. Dit betekent dat een globale effectbeoordeling wordt uitgevoerd op aspectniveau, waarbij de effecten vaak kwalitatief of op basis van expert judgement worden beschreven en beoordeeld. Waar mogelijk vindt kwantitatieve beoordeling plaats. Daarbij wordt gebruik gemaakt van open data en al uitgevoerde (beleids)analyses. Deze bronnen worden voornamelijk gebruikt voor het bepalen van de huidige staat en kwaliteit van de fysieke leef-omgeving. De autonome ontwikkelingen en de alternatieven worden veelal kwalitatief of op basis van expert judgement beoordeeld. Het gaat om een beschrijving van de verwachte effecten en de onzekerheden per alternatief of overkoepelend voor alle alternatieven (afhankelijk van aspect en beschikbare informatie). Waar mogelijk doen we in het OER specifieke uitspraken voor gebiedstypen (b.v. wonen, werken, centrum) en wijken.

5.4 Plan en studiegebied

Het plangebied is het grondgebied van de gemeente Leidschendam-Voorburg. Het onderzoeks-gebied kan groter zijn, bijvoorbeeld waar het gaat om ontwikkelingen in de gemeente die van invloed zijn op de kwaliteit van de leefomgeving buiten de gemeentegrenzen en andersom. Voorbeelden zijn de ontwikkeling van Den Haag CID/Binckhorst, Laan van NOI, Den Haag Mariahoeve, Rotterdam-Den Haag Airport en de ontwikkelingen voor de hoofdinfrastructuur (weg, spoor, water, lucht, nutsvoorzieningen). In het OER zullen we waar relevant per aspect nader ingaan op het onderzoeksgebied.

Kaartbeeld met gemeentegrenzen met de grenzen van de gemeente Leidschendam-Voorburg en de direct omliggende gemeenten.

5.5 Monitoring

Een systeem van monitoring is verplicht in het kader van de Omgevingswet. Het maakt deel uit van beleidscyclus (Beleidsvoorbereiding, -uitwerking, -uitvoering en terugkoppeling leidt naar opnieuw beleidsvoorbereiding).

Bij de terugkoppeling is goede informatie op basis van een systeem van monitoring en evaluatie van groot belang.

Het OER dient zo goed mogelijk aan te sluiten op de wijze van monitoring die in Leidschen-

dam-Voorburg is ontwikkeld. Zo kan op een efficiënte en effectieve manier de informatie worden verzameld en ontsloten voor toekomstige beleidswijzigingen. Mocht dit systeem in de gemeente nog niet volledig uitgekristalliseerd zijn, dan kan het OER richting geven aan de beoogde monitoring. De beschrijving van de huidige situatie kan daarbij voor veel onderwerpen dienen als nulmeting.

6 Fasering

In Leidschendam-Voorburg hebben we ervoor gekozen de Omgevingsvisie stap voor stap en in nauw overleg met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties op te stellen

Het proces dat we sinds 2017 hebben doorlopen is beschreven in hoofdstuk 3. Het vervolg van het proces, vanaf de vaststelling van de Koersnotitie op 8 oktober 2024, ziet er als volgt uit:

- Bij de voorbereiding van de Omgevingsvisie zullen de inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties nog tweemaal via participatie bij het proces worden betrokken. In maart zullen we een aanscherping van onze keuzes en dilemma's voorleggen en wordt de NRD voor het OER ter visie gelegd. Na de zomer zullen het OER en de Ontwerp-Omgevingsvisie ter visie worden gelegd. De inspraakreacties (zienswijzen) en het advies van de commissie voor de mer worden gebruikt voor de laatste aanpassingen, waarna een aangepast Ontwerp aan de gemeenteraad ter vaststelling wordt voorgelegd.
- Het is de bedoeling om de Ontwerp-Omgevingsvisie en het OER voor de zomer van 2025 aan te bieden aan het college van B&W, zodat de Omgevingsvisie Leidschendam-Voorburg 2050 eind 2025 ter vaststelling aan de gemeenteraad kan worden aangeboden.

7 Procedure

De procedure voor een OER bestaat uit een aantal wettelijk vastgelegde stappen. Zoals eerder aangegeven is het college van B&W initiatiefnemer. Het college bereid de Omgevingsvisie voor en onderzoekt ook de milieu- en omgevingseffecten. De gemeenteraad is bevoegd gezag en stelt aan het eind van de procedure de Omgevingsvisie vast. Daarbij beoordeeld de gemeenteraad ook of de milieu- en omgevingseffecten voldoende zijn onderzocht.

7.1 Start via de Notitie Reikwijdte en Detailniveau

De procedure voor een OER start met de voorbereiding van voorliggende Notitie Reikwijdte en Detail (NRD) niveau. Nadat deze door het college van B&W is vastgesteld wordt deze gepubliceerd en ter inzage gelegd. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties kunnen dan een reactie (zienswijze) geven. Met de wettelijke adviseurs en andere bestuurs-organen (o.a. buurgemeenten, waterschappen, provincie, GGD) wordt overlegd, zij kunnen op die manier een reactie geven.

De NRD ligt van 27 februari 2025 tot en met 10 april 2025 gedurende zes weken ter inzage. Tijdens deze termijn kan eenieder schriftelijk of mondeling een zienswijze over de reikwijdte en het detailniveau van de informatie voor het omgevingseffectrapport, kenbaar maken bij de gemeente Leidschendam-Voorburg. In een Reactienota of Nota van beantwoording geeft de gemeente een samenvatting van de inhoud van de zienswijzen en de reactie van de gemeente daarop. De Nota van beantwoording leidt meestal niet tot een aangepaste NRD, maar tot aanvullende aandachtspunten voor de uitvoering van het onderzoek naar de milieu- en –omgevingseffecten bij het OER.

7.2 Uitvoering onderzoek

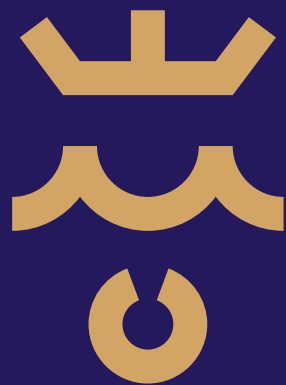
Daarna volgt een periode van onderzoek die leidt tot een beschrijving van de huidige situatie, de autonome ontwikkeling (Wat gebeurt er naar verwachting als we geen Omgevingsvisie vaststellen?). Opgeteld vormt dit de referentiesituatie. Daar worden de uitgewerkte alternatieven tegen afgezet. De uitkomsten van het onderzoek worden beschreven in het OER. Dit onderzoek duurt circa een half jaar.

7.3 Besluitvorming Omgevingsvisie en OER

De afronding van het OER is gekoppeld aan de procedure voor besluitvorming over de Omgevingsvisie. Als het college van B&W instemt met de concept Ontwerp-Omgevingsvisie en het OER worden beide documenten gepubliceerd en ter inzage gelegd. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties kunnen hun reactie (zienswijze) geven. Ook wordt weer overlegd met de wettelijke adviseurs en andere bestuursorganen. In deze fase brengt ook de commissie voor de mer advies uit over het OER. In deze fase is dit verplicht. De commissie maakt daarbij vaak gebruik van de reacties die zijn binnengekomen.

De reacties en het advies worden kort samengevat en beantwoord in een Nota van beantwoording. Die kan aanleiding geven tot aanpassingen/aanvullingen op de Omgevingsvisie en/of het OER. Na bespreking in het college van B&W worden de Ontwerp-Omgevingsvisie (ter vaststelling) en de Ontwerp OER (ter instemming) aan de gemeenteraad aangeboden.

In schema ziet de procedure er als volgt uit:		
Start via de NRD (begin 2025)	Onderzoek (eerste helft 2025)	Besluitvorming (eind 2025/begin 2026)
Instemmen college van B&W met NRD	Opstellen OER (circa 6 maanden)	Instemming B&W met concept-Ontwerp Omgevingsvisie en OER
Openbare kennisgeving procedure mer/oer.		Publicatie en terinzagelegging concept-Ontwerp omgevingsvisie en OER
Ter inzagelegging NRD		Mogelijkheid indienen reacties (zienswijzen, minimaal 6 weken)
Mogelijkheid indienen reacties (zienswijzen, minimaal 6 weken)		Overleg met wettelijke adviseurs en andere bestuursorganen
Overleg met wettelijke adviseurs en andere bestuursorganen		Advies van de commissie mer
Instemmen college van B&W met Nota van beantwoording		Aanbieden Ontwerp-Omgevingsvisie en OER incl. Nota van beantwoording aan gemeenteraad
		Vaststellen Omgevingsvisie inclusief instemmen met OER

Gemeente
Leidschendam-Voorburg,
18 februari 2025